

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: *«Основні засоби ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аудит»*

на здобуття ступеню вищої освіти «бакалавр»

Здобувача Яковлева І.Ю.

4 курсу 431 групи

Керівник доц. Тарасова О.В.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ”14“ червня 2023 р., протокол № 15.

Завідувач кафедри обліку та аудиту _____ проф. Немченко В.В.

Одеса – 2023 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки бізнесу і контролю

Кафедра обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти “бакалавр”

Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

Освітня програма “Облік і аудит”

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри обліку та аудиту

“ ___ ” _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Яковлева Ігоря Юрійовича

---

1. Тема роботи: *«Основні засоби ТОВ «Дружба СВК»: облік та аудит»*

Затверджена наказом від 18 серпня 2022 р. наказ № 465-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *02 червня 2023 р.*

3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за 2020-2021р.р.*

---

4. Перелік питань, які потрібно розробити: *Сутність, значення та законодавча база обліку основних засобів. Сутність, законодавча база та порядок проведення аудиту основних засобів підприємства. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку основних засобів на ньому. Висновки та пропозиції.*

---

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) –

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 31 січня 2023 р.

Керівник _____ доц. Тарасова О.В.

Завдання прийняв до виконання _____ Яковлев І.Ю.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	31.01.23 - 05.03.23	
2. <i>Сутність, законодавча база та порядок проведення аудиту за напрямом кваліфікаційної роботи</i>	06.03.23 - 25.04.23	
3. <i>Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	26.04.23 - 25.05.23	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.23 - 02.06.23	

Здобувач _____ Яковлев І.Ю.

Керівник роботи _____ доц. Тарасова О.В.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач Яковлев І.Ю. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Основні засоби ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аудит»

В кваліфікаційній роботі було проведено вивчення теоретичних основ обліку та аудиту основних засобів підприємства, також був досліджений стан бухгалтерського обліку та обліку основних засобів у ТОВ «Дружба СВК». Проведені в кваліфікаційній роботі дослідження були спрямовані на розробку певних пропозицій, щодо вдосконалення організації обліку операцій з основними засобами на підприємстві.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. В першому розділі роботи розглянуто економічну сутність та основи обліку основних засобів: визначення основних засобів, їх класифікація, методи оцінки, особливості обліку надходження, амортизації, ремонту та вибуття основних засобів. Розглянуто синтетичний і аналітичний облік основних засобів, наведено рахунки, які призначені для їх обліку. Розглянута типова кореспонденція рахунків та відображення інформації про основні засоби у фінансовій звітності.

В другому розділі розглянуті питання сутності аудиту основних засобів підприємства: завдання, об'єкти та джерела інформації для проведення аудиту основних засобів, наведені нормативні документи з аудиту та розглянуто порядок проведення аудиту основних засобів підприємства.

В третьому розділі розглянуто організацію бухгалтерського обліку та обліку основних засобів у ТОВ «Дружба СВК».

У висновках вказуються результати проведеного дослідження питань обліку основних засобів ТОВ «Дружба СВК», надано рекомендації та пропозиції, щодо удосконалення бухгалтерського обліку основних засобів з метою покращення діяльності підприємства.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	- 71 с.;
таблиць	- 15;
рисунків	- 9.

ЗМІСТ

	С.
Вступ	5
1.Економічна сутність обліку основних засобів	7
1.1.Економічна сутність, склад, класифікація та методи оцінки основних засобів	7
1.2. Нормативна база обліку основних засобів	14
1.3.Методологія бухгалтерського фінансового обліку основних засобів за національними стандартами	15
2. Сутність аудиту основних засобів підприємства	36
2.1. Завдання та джерела проведення аудиту основних засобів підприємства	43
2.2. Порядок проведення аудиту основних засобів підприємства	43
3. Стан бухгалтерського обліку та обліку основних засобів у ТОВ «ДРУЖБА СВК»	52
3.1. Характеристика організації обліку на підприємстві	52
3.2. Облік основних засобів у ТОВ «ДРУЖБА СВК»	58
Висновки та пропозиції	66
Список використаних джерел	68
Додатки	72

ВСТУП

Підприємства в Україні незалежновід форм власності, виду та підпорядкованості використовують основні засоби у своїй господарській діяльності. У зв'язку з чим виникає необхідність введення обліку господарських засобів, наявних на підприємстві відповідно до чинного законодавства, невід'ємною частиною яких є основні засоби. Від технічного стану та ефективності їх використання залежить виробнича діяльність економічного суб'єкта господарювання в цілому. Технічна база підприємства, а саме виробничий процес неможливо уявити без такої складової, як основні засоби. Саме вона визначає сучасний рівень виробництва та його ефективність. Механізація та автоматизація виробничих процесів звільняє людей від важкої рутинної роботи, підвищує якість виробництва продукції. Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних функцій. Тема є актуальною, тому що основні засоби мають найбільшу питому вагу серед активів підприємства, мають вплив на кінцевий результат його

Здобувач	Яковлев І.Ю.			КРБ.ОтаА.1.465-03.1.12.		
				Текстова частина	Стад	Стор.
Керівник	Тарасова О.В.				5	71
Зав.каф.	Немченко В.В.				ОНТУ	

діяльності.

Метою даної кваліфікаційної роботи є розкриття питань, пов'язаних з бухгалтерським обліком та аудитом основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК» та розробкою практичних рекомендацій щодо удосконалення їх обліку відповідно до діючого законодавства України.

Завданнями дослідження в даній роботі є:

- вивчення питань економічної сутності обліку основних засобів підприємства;
- вивчення основ проведення аудиту основних засобів;
- розгляд організації обліку та порядку документального оформлення операцій з обліку основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК»;
- розробка заходів щодо вдосконалення ведення бухгалтерського обліку основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Об'єктом дослідження в даній кваліфікаційній роботі є основні засоби, предметом дослідження – облік та аудит основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

У процесі дослідження використовувались методи наукової абстракції, індукції та дедукції, ретроспективного аналізу (при визначенні поняття і змісту основних засобів), групування, порівняння, аналізу і синтезу, методи конкретизації, моделювання, аналогії, спостереження, балансовий метод.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України, міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку, постанови Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, наукові праці вітчизняних учених з питань обліку та аудиту основних засобів, а також дані первинного, аналітичного і синтетичного обліку досліджуваного підприємства, квартальні і річні звіти, дані статистичної звітності, виробничо-фінансові плани, довідкові матеріали.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел. В даній кваліфікаційній роботі розглянуті питання обліку та аудиту основних засобів на прикладі ТОВ «Дружба СВК».

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Економічна сутність, склад, класифікація та методи оцінки основних засобів

Виробничо-господарська діяльність та фінансовий стан підприємства багато в чому залежить від забезпеченості основними засобами та їх використання.

Положення (стандарт) 7 «Основні засоби» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Норми Положення (стандарту) 7 застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами усіх форм власності, крім бюджетних установ.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7, основні засоби - це матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій. Термін корисного використання (експлуатації) основних засобів перевищує один рік (операційний цикл, якщо останній є тривалішим за один рік) [7].

Основні засоби - це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері і вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним та моральним зносом.

У Міжнародному стандарті фінансової звітності 16 «Основні засоби» основними засобами вважаються активи, які відповідають таким критеріям:

- матеріальність (наявність фізичної форми);
- сфера дії (утримуються підприємством для використання у процесі виробництва або для постачання товарів чи послуг, для здачі в оренду іншим особам або для адміністративних цілей);
- тривалість очікуваного строку використання (має використовуватися більше від одного облікового періоду) [9].

Об'єкт основних засобів визначається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримує в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.

Об'єкт основних засобів - закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього або окремий конструктивно відокремлений предмет, що призначений для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів одного або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно.

Група основних засобів - сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Основні засоби можна згрупувати за ознаками, наведеними в Додатку А:

- за галузевою ознакою;
- за функціональним призначенням;
- за використанням;
- за ознакою належності.

За галузевою ознакою основні засоби поділяються на:

- промислові;
- сільськогосподарські;
- будівельні;
- транспортні;
- зв'язку;
- інших галузей економіки.

Наявність тих або інших засобів на конкретному підприємстві пов'язана із напрямком його діяльності, а також із роботою допоміжних і обслуговуючих виробництв.

За функціональним призначенням основні засоби поділяються на: виробничі та невиробничі.

Виробничими є ті основні засоби, які приймають безпосередньо участь у процесі виробництва і пов'язані із створенням конкретного продукту, виконанням робіт та наданням послуг. Вони представлені будівлями, спорудами, машинами, станками, устаткуванням, транспортними засобами та ін.

Основні засоби, які не приймають безпосередньо участі у процесі виробництва, робота яких спрямована на забезпечення соціальних і культурно-побутових потреб працівників підприємства, називаються *невиробничими*. Невиробничі основні засоби представлені будинками культури, спортивними комплексами, дитячими дошкільними закладами та ін., які є власністю підприємства і використовуються у не-виробничій сфері.

За використанням основні засоби поділяються на діючі та недіючі.

Діючими є основні засоби, які приймають участь у роботі підприємства на даний час.

Недіючими, в свою чергу, є основні засоби, які не використовуються в даний період в господарській діяльності у зв'язку із тимчасовою консервацією або очікуванням часу введення їх в експлуатацію.

За ознакою належності основні засоби поділяються на власні та орендовані.

Власні основні засоби являються безпосередньо власністю підприємства і мають джерело свого утворення (внесок засновника до Статутного капіталу, заборгованість перед постачальниками, цільове фінансування і цільові надходження та ін.). Основні засоби, які використовуються на підприємстві, але не є його власністю, називаються орендованими. З метою виключення можливості подвійного обліку одних і тих самих засобів, у орендодавця основні засоби обліковуються на балансовому, а у орендаря на позабалансовому рахунку.

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за групами та підгрупами, наведеними на рис. 1.1 [7, 13].

1. Земельні ділянки.
2. Капітальні витрати на поліпшення земель.
3. Будинки (виробничі, адміністративні, склади), споруди (мости, греблі, автомобільні дороги) та передавальні пристрої (кабельні лінії, водоканали, тощо).

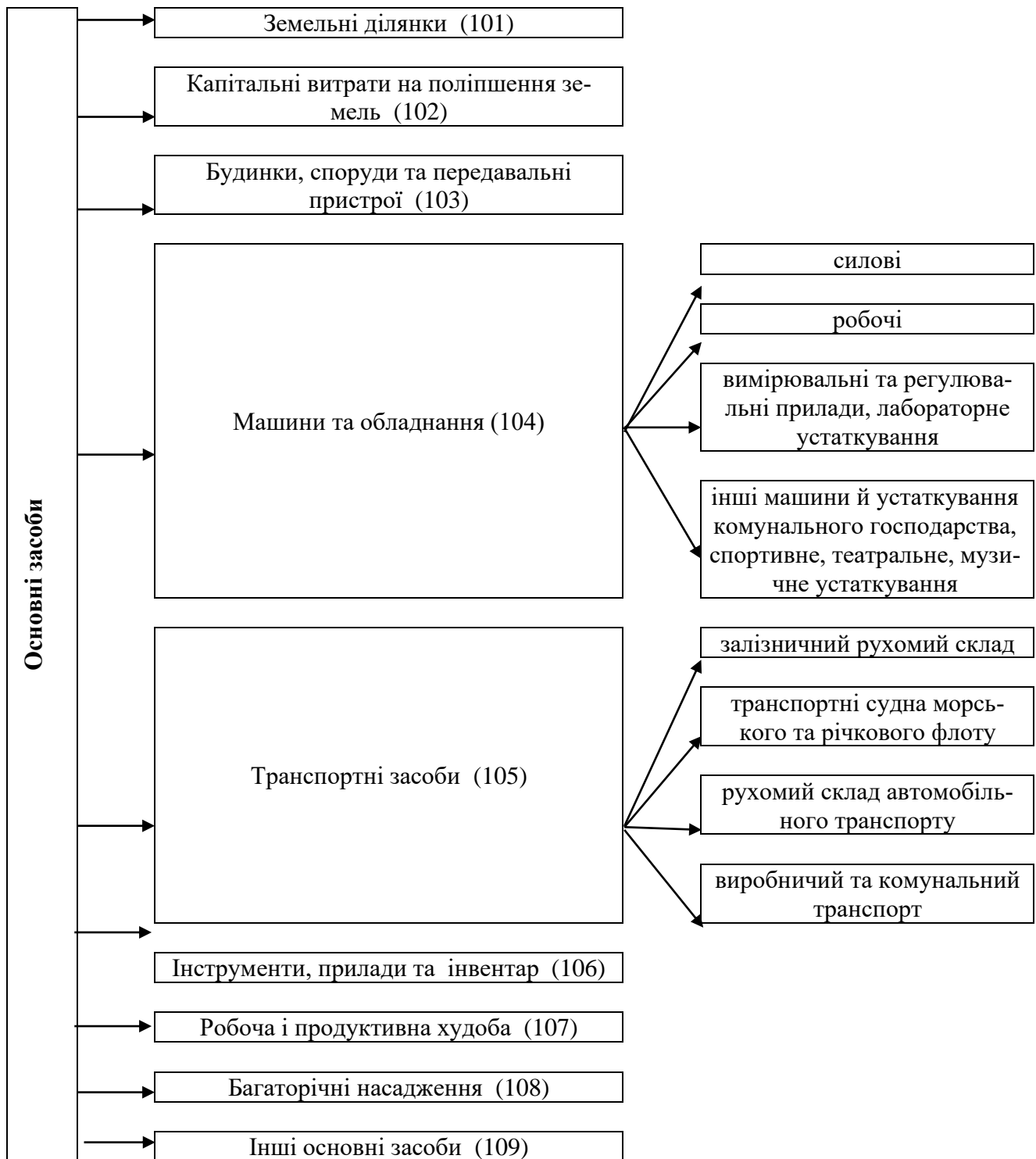

Рис. 1.1 – Класифікація основних засобів в бухгалтерському обліку [13]

4. Машини та обладнання, які поділяються за видами:

а) силові (котельні установки, електродвигуни, гідроагрегати, турбоагрегати, газотурбінні установки, двигуни внутрішнього згорання, трактори, електротехнічне устаткування);

б) робочі (металорізальні верстати, компресорні машини й устаткування, насоси, вантажно-розвантажувальні машини й устаткування для земельних і кар'єрних робіт);

в) вимірювальні та регулювальні прилади, лабораторне устаткування (контрольно-вимірювальна апаратура, геодезичні прилади, обчислювальна техніка);

г) інші машини й устаткування комунального господарства, спортивне, театральне, музичне устаткування.

5. Транспортні засоби (залізничний рухомий склад – електровози, тепловози, паровози, дизель-поїзди, вагони; транспортні судна морського та річкового флоту; рухомий склад автомобільного транспорту; виробничий та комунальний транспорт).

6. Інструменти (бурильні і відбійні молотки, фарбопульти), прилади та інвентар (контейнери універсальні, меблі залів театрів та кінотеатрів, інвентарний одяг сцен, інвентар готелів, столи, крісла, дивани, шафи).

7. Робоча і продуктивна худоба.

8. Багаторічні насадження.

9. Інші основні засоби (тварини цирків, зоопарків).

Наведена класифікація основних засобів має важливе значення для обліку, оскільки щодо неї складається звітність про рух основних засобів. Крім того, такі дані необхідні для глибокого аналізу використання основних засобів і пошуку резервів для підвищення фондівіддачі.

Одним з найскладніших об'єктів оцінки є основні засоби. Адже ці об'єкти бухгалтерського обліку використовуються у господарській діяльності підприємств тривалий час і на їх оцінку впливає багато чинників, такі як інфляція, знос (фізичний та моральний) тощо. Способи оцінки основних засобів, що використовуються в бухгалтерському обліку згідно П(С)БО № 7 [7], наведені на рис.1.2.

Первісна вартість - історична (фактична) собівартість основних засобів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Первісна вартість об'єктів основних засобів складається з таких витрат [7]:

- суми, сплачені згідно з договором постачальнику (продавцю);

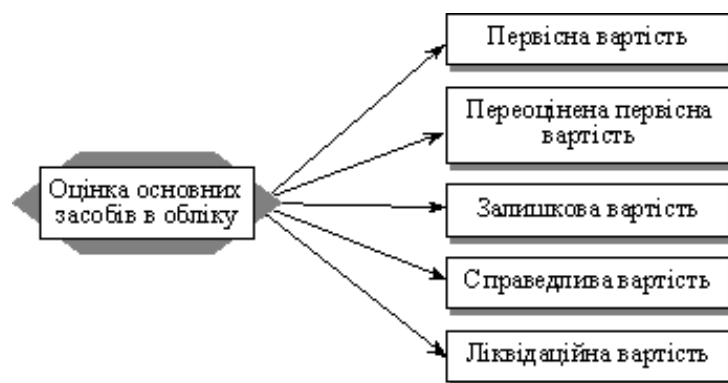

Рис. 1.2 – Способи оцінки основних засобів, що використовуються в бухгалтерському обліку, відповідно до П(С)БО № 7 [31]

- суми, сплачені організаціям за здійснення робіт за договорами будівельного підряду та іншими договорами;
- суми, сплачені організаціям за інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з придбанням (створенням) основних засобів;
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, здійснені у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- сплачені мито, податки та інші платежі, пов'язані з придбанням (створенням) основних засобів, що не відшкодовуються підприємству;
- винагороди, сплачені посередницькій організації, через яку було придбано об'єкт основних засобів;
- витрати з страхування ризиків, пов'язаних із доставкою основних засобів;
- витрати на установку, монтаж, настройку та налагодження основних засобів;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням (створенням) основних засобів та приведенням їх у робочий стан.

Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання.

Первісна вартість основних засобів, що внесені до статутного капіталу підприємства, визнається як справедлива вартість, погоджена засновниками.

Первісна вартість об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів.

Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливую вартість, то первісною вартістю об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є справедлива вартість переданого об'єкта із включенням різниці до витрат звітного періоду.

Первісна вартість об'єкта основних засобів, переданого в обмін (або частковий обмін) на неподібний об'єкт, дорівнює справедливій вартості переданого об'єкта основних засобів, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їхніх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.

Справедлива вартість - сума, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами (п. 4 П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств»).

Переоцінена вартість - вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Ліквідаційна вартість - сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації або ліквідації необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання, за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем.

Залишкова вартість визначається як різниця між первісною або переоціненою вартістю основних засобів і сумою їх зносу. Залишкова вартість основних засобів, поряд із первісною, знаходить своє відображення у балансі підприємства. Натомість у валюту балансу включається лише їх залишкова вартість. Залишкова вартість об'єктів постійно зменшуються внаслідок їх зносу.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) і Концепція бухгалтерського обліку в ринковій економіці виділяють чотири методи оцінки активів за: фактичною собівартістю придбання; відновленою вартістю; можливою ціною продажу; дисконтною вартістю [9].

МСБО 16 «Основні засоби» містить два підходи до оцінки основних засобів у балансі після надходження: базовий та альтернативний (рис.1.3). Оцінку основних засобів за справедливою вартістю доцільно використовувати при аналізі платоспроможності підприємства. Така оцінка дає можливість відносно точно показати майнове становище, але в свою чергу, викривлює фінансовий результат.

ОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА МСБО 16	
Базовий підхід	Альтернативний дозволений підхід
Балансова вартість основних засобів	Балансова вартість основних засобів
=	=
Первісна вартість (собівартість)	Переоцінена вартість
-	-
Накопичений знос	Подальший накопичений знос

Рис. 1.3 – Методи оцінки основних засобів у балансі за МСБО 16 після надходження [9]

Неправильна оцінка основних засобів може призвести до таких негативних наслідків: неточного обчислення амортизації, а звідси - собівартості та відпускних цін продукції, робіт, послуг, а отже - доходності, рентабельності та прибутку; викривлене відображення в балансі діючих обсягів основних засобів та їх співвідношення з оборотними засобами; неправильного обчислення деяких техніко-економічних показників, які характеризують використання основних засобів (знос, коефіцієнти вибуття, надходження, показники ефективності діяльності підприємства тощо).

Придбані основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів.

1.2. Нормативна база обліку основних засобів

При організації обліку основних засобів підприємствам, які здійснюють діяльність в Україні, необхідно керуватися такими законодавчими та нормативними документами:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» №996-XIV від 16.07.99 р. (із змінами та доповненнями);
- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 (із змінами та доповненнями);
- Податковий Кодекс України від № 1084-VIII від 12.04.2016 (зі змінами та доповненнями);

- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене Наказом Міністерства фінансів України №92 від 27.02.2000 р. (із змінами та доповненнями) – визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку та розкриття у фінансовій звітності інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи (далі - основні засоби) та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи.

- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», затв. Наказом Міністерства фінансів України №181 від 28.07.2000 р. (із змінами та доповненнями);

- План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій №291, від 30.11.99 р. (із змінами та доповненнями);

- Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій №291 від 30.11.99 р. (із змінами та доповненнями);

- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені Наказом Міністерства фінансів України №561 від 30.09.2004 р. (із змінами та доповненнями);

- Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби».

1.3. Методологія бухгалтерського фінансового обліку основних засобів за національними стандартами

Облік надходження основних засобів. Надходження основних засобів на підприємство здійснюється в результаті наступних господарських операцій:

- отримання основних засобів в якості внесення засновниками до статутного капіталу, в обмін на корпоративні права;
- придбання нових та бувших в експлуатації основних засобів за грошові кошти та їх еквіваленти;
- самостійне виготовлення основних засобів або виготовлення за договором зі сторонньою організацією;
- отримання основних засобів безкоштовно від юридичної або фізичної особи;

- отримання основних засобів в результаті бартерної операції, тобто в обмін на інші об'єкти основних засобів або продукцію, товари, а також за рахунок вартості виконаних робіт або виявлених послуг.

Типові форми первинної облікової документації з обліку наявності на підприємстві і руху основних засобів [21]:

- ОЗ -1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»;
- ОЗ -2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів»;
- ОЗ -3 «Акт на списання основних засобів»;
- ОЗ -4 «Акт на списання автотранспортних засобів»;
- ОЗ -5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини»;
- ОЗ -6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»;
- ОЗ -7 «Опис інвентарних карток по обліку основних засобів»;
- ОЗ -8 «Картка обліку руху основних засобів»;
- ОЗ -9 «Інвентарний список основних засобів»;
- ОЗ -14 «Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)»;
- ОЗ -15 «Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій)»;
- ОЗ -16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту».

Надходження основних засобів у всіх названих випадках оформляється «Актом приймання-передачі основних засобів» (форма № ОЗ -1), у якому вказуються: номер, дата оформлення, комісія, яка приймає об'єкт, його найменування, коротка технічна характеристика, результати випробування, висновки комісії про випробування об'єкта в роботі, початкова вартість і норма амортизації на повне відновлення, відмітка про відкриття інвентарної картки. До акту прикладається технічна документація і паспорт на об'єкт.

Оформлення приймання-здавання основних засобів з ремонту, реконструкції та модернізації оформляється «Актом приймання-здачі відремонтованих, реконст-

руйованих та модернізованих об'єктів» типова форма № ОЗ -2. Акт, підписаний працівником цеху (відділу), який уповноважений на приймання основних засобів, та представником цеху (підприємства), що виконував ремонт, реконструкцію та модернізацію, здають до бухгалтерії підприємства. Акт підписує головний бухгалтер та затверджує керівник підприємства. До технічного паспорта відповідного об'єкта основних засобів вносять необхідні зміни до характеристики об'єкта, пов'язані з капітальним ремонтом, реконструкцією та модернізацією. Якщо ремонт, реконструкцію або модернізацію виконує стороннє підприємство, акт складають у двох примірниках. Другий примірник передають підприємству, що виконує ремонт, реконструкцію, модернізацію.

Для обліку всіх видів основних засобів, що надійшли в експлуатацію на підприємство, у бухгалтерії застосовується «Інвентарна картка обліку основних засобів» (форма № ОЗ -6). Форма заповнюється в одному примірнику на основі «Акту приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» (форма № ОЗ -1), технічної та іншої документації.

Кожному об'єкту надається інвентарний номер, який наноситься на об'єкт і в подальшому проставляється у всіх документах, на підставі яких відбувається внутрішнє переміщення об'єкта, або його вибуття, а також в інвентарній картці (форма № ОЗ -6).

Інвентарна картка - реєстр аналітичного обліку основних засобів. У ній містяться такі дані: інвентарний номер, назва об'єкта, коротка технічна характеристика, місце експлуатації, дата введення в експлуатацію, рік випуску або будівництва, норма амортизації, дата вибуття з експлуатації, відомості про переоцінку, реконструкцію, модернізацію об'єкта та інші.

На баланс підприємства основні засоби зараховуються по первісній вартості. Первісна вартість основних засобів формується в момент їх надходження на підприємство, її складові залежать від джерел надходження основних засобів та способу їх розрахунку.

Планом рахунків призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орен-

дованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості рахунок 10 «Основні засоби».

За дебетом рахунку 10 «Основні засоби» відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція, тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів, за кредитом - вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визначення активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів. За дебетом рахунку 10 «Основні засоби» також відображається сума створеного забезпечення, зокрема на передбачену законодавством рекультивацию порушених земель.

Рахунок 10 «Основні засоби» має субрахунки, перелік та призначення яких наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Перелік та призначення субрахунків до рахунку 10 «Основні засоби»*

Рахунок 10 «Основні засоби»	Перелік субрахунків	Призначення субрахунків
	100 «Інвестиційна нерухомість»	- ведеться облік наявності та руху об'єктів інвестиційної нерухомості
	101 «Земельні ділянки»	- ведеться облік земельних ділянок
	102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»	- ведеться облік капітальних вкладень у поліпшення земель (меліоративні, осушувальні, іригаційні та інші роботи).
	103 «Будинки та споруди»	- ведеться облік наявності та руху будинків, споруд, їх структурних компонентів та передавальних пристроїв, а також житлових будівель
	104 «Машини та обладнання»	- ведеться облік машин та обладнання
	105 «Транспортні засоби»	- ведеться облік транспортних засобів
	106 «Інструменти, прилади та інвентар»	- ведеться облік інструментів, приладів та інвентарю
	107 «Тварини»	- ведеться облік довгострокових біологічних активів
	108 «Багаторічні насадження»	- ведеться облік багаторічних насаджень, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю
109 «Інші основні засоби»	- ведеться облік основних засобів, які не включені до інших субрахунків рахунку 10 «Основні засоби»	

*складено на підставі [5]

Аналітичний облік основних засобів ведеться щодо кожного об'єкту окремо.

Схематична кореспонденція рахунків за рахунком 10 «Основні засоби» наведена на рис. Б.1 Додатку Б.

Основні засоби, які мають специфічні особливості і не підпадають під жодну з вищенаведених груп, відображаються в обліку на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи». До них відносяться бібліотечні фонди, малоцінні необоротні матеріальні активи, тимчасові (нетитульні) споруди, природні ресурси, інвентарна тара, предмети прокату, інші необоротні матеріальні активи.

Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» призначено для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображені у складі об'єктів обліку на рахунку 10 «Основні засоби».

За дебетом рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи» відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих інших необоротних активів на підприємство (за первісною вартістю); сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (реконструкція, модернізація), що приводить до викорисання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта необоротних матеріальних активів.

За кредитом рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи» відображаються вибуття інших необоротних матеріальних активів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта та сума їх уцінки.

Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» має субрахунки, перелік яких наведено в таблиці 1.2.

Аналітичний облік необоротних матеріальних активів ведеться щодо кожного об'єкта цих активів.

На кожну групу основних засобів на рахунках 10 і 11 відкрито окремий субрахунок, перелік яких наведено в таблиці 1.2. Схематична кореспонденція рахунків за рахунком 11 «Інші необоротні матеріальні активи» наведена на рис.Б.2. Додатку Б.

Відповідно до Інструкції № 291 всі витрати, які пов'язані із створенням об'єкту основних засобів, включаються в їх первісну вартість та списуються в дебет субрахунків рахунку 15 «Капітальні інвестиції», таких як:

Таблиця 1.2 – Перелік субрахунків за рахунками 10 «Основні засоби» та

11 «Інші необоротні матеріальні активи»*

Субрахунки до рахунку 10 «Основні засоби»	Рахунок 10 «Основні засоби»	Субрахунки до рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи»	Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи»
	101 «Земельні ділянки»		111 «Бібліотечні фонди»
	102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»		112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи»
	103 «Будинки, споруди та передавальні пристрої»		113 «Тимчасові (нетитульні) споруди»
	104 «Машини та обладнання»		114 «Природні ресурси»
	105 «Транспортні засоби»		115 «Інвентарна тара»
	106 «Інструменти, прилади та інвентар»		116 «Предмети прокату»
	107 «Робоча і продуктивна худоба»		117 «Інші необоротні матеріальні активи»
	108 «Багаторічні насадження»		
109 «Інші основні засоби»			

*складено на підставі [5]

- 151 «Капітальне будівництво»;
- 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»;
- 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»;
- 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів».

Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» призначений для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів.

За дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» відображається збільшення зазначених витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів, за кредитом – їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних або створених нематеріальних активів тощо).

Схематична кореспонденція рахунків за рахунком 15 «Капітальні інвестиції» наведена на рис.Б.3 Додатку Б.

При введенні в дію об'єктів основних засобів їх первісна вартість з кредиту рахунку 15 «Капітальні інвестиції» списується в дебет рахунку 10 «Основні засоби».

Дані обліку про рух основних засобів, капітальних інвестицій основних засобів розкриваються в облікових регістрах та фінансовій звітності:

- у регістрах обліку – Журнали 4 – на основі первинних документів та зведеної документації накопичується інформація по рахунках 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи»;

- у відомості аналітичного обліку 4.1 – накопичується інформація про капітальні інвестиції (рахунок 15) та формі № 4 «Звіт про власний капітал»;

- у I розділі Активу форми № 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан) «Необоротні активи», у статті «Основні засоби» наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів згідно з відповідними Положеннями державні та комунальні підприємства - вартість майна, отриманого на праві господарського відання чи праві оперативного управління. У цій статті також наводиться вартість інших необоротних матеріальних активів (рис.1.4);

- у II розділі форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» «Основні засоби» відображається вся інформація про наявність та рух основних засобів підприємства, сумах нарахованого по ним зносу.

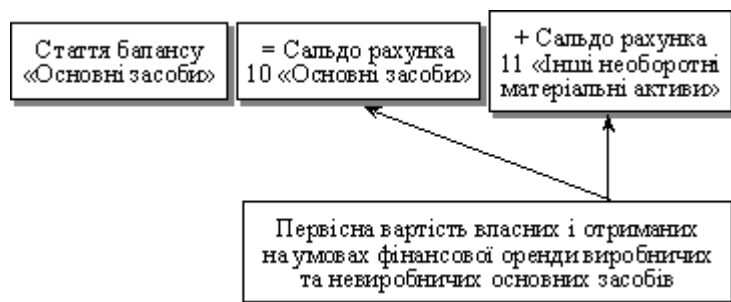

Рис. 1.4 – Зміст статті «Основні засоби» форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» [6]

Типову кореспонденцію рахунків по обліку надходження основних засобів наведено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Кореспонденція бухгалтерських рахунків по обліку надходження основних засобів [22]

Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Облік придбання (створення) власними силами основних засобів		
1.Проведено передоплату постачальнику за основні засоби, а також за виконані роботи на капітальному будівництві.	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	31 «Розрахунки в банках»
2.Відображено надходження від постачальника придбаних основних засобів	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
3.Відображено суму транспортних та посередницьких послуг, пов'язаних з придбанням основних засобів	15 «Капітальні інвестиції»	68 «Розрахунки за іншими операціями»
4.Прийнято згідно акту виконані підрядні роботи, виконані будівельною організацією на будівництві складу	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
5.Відображено суму ПДВ (податковий кредит) за операціями 2 і 3	64 «Розрахунки за податками й платежами»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
6.Списано будівельні матеріали на будівництво складу	15 «Капітальні інвестиції»	20 «Виробничі запаси»
7.Нараховано заробітну плату працівникам, зайнятим на будівництві складу	15 «Капітальні інвестиції»	66 «Розрахунки з оплати праці»
8.Проведено нарахування на заробітну плату працівників і віднесено їх на витрати по будівництву складу	15 «Капітальні інвестиції»	65 «Розрахунки за страхуванням»
9.Віднесено вартість робіт і послуг допоміжних виробництв на витрати по будівництву складу	15 «Капітальні інвестиції»	23 «Виробництво»
10.Введено новозбудований гараж або придбані основні засоби згідно акту в експлуатацію	10 «Основні засоби»	15 «Капітальні інвестиції»
11.Відображено суму до оцінки основних засобів	10 «Основні засоби»	423 «Дооцінка активів»
Облік безоплатно одержаних основних засобів		
1.Відображено вартість безоплатно одержаних основних засобів	10 «Основні засоби»	424 «Безоплатно одержані необоротні активи»
2.Відображено дохід у сумі нарахованої амортизації по безоплатно одержаних основних засобів	424 «Безоплатно одержані необоротні активи»	745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»
Облік надходження основних засобів в якості внеску до зареєстрованого капіталу		
1.Одержані основні засоби в рахунок внеску засновника частки в зареєстрованому капіталі	10 «Основні засоби» 46 «Неоплачений капітал»	46 «Неоплачений капітал» 40 «Зареєстрований капітал»
Облік надходження основних засобів в формі доходів		
1.Одержані пені, штрафи, неустойки від інших підприємств у вигляді основних засобів	10 «Основні засоби»	715 «Одержані пені, штрафи, неустойки»
2.Одержано дивіденди від інших підприємств у вигляді основних засобів	10 «Основні засоби»	731 «Дивіденди одержані»
3.Оприбутковано лишки основних засобів, виявлених в результаті інвентаризації	10 «Основні засоби»	746 «Інші доходи діяльності»

Облік зносу (амортизації) основних засобів. Беручи участь у виробничому процесі, основні засоби поступово переносять по частинах свою вартість на готовий продукт. Завдання бухгалтерського обліку полягає в тому, щоб визначити суму цієї вартості.

Знос являє собою втрату основними засобами фізичних якостей або техніко-економічних властивостей і, внаслідок цього, вартості. Величина зносу залежить від виду основних засобів, їх функціональної ролі у виробничому процесі, строку й умов використання. В основному він визначається строком служби об'єктів і зростає з терміном експлуатації.

Амортизація є систематичним розподілом первинної чи переоціненої вартості необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості протягом корисного їх використання (амортизації).

Знос і амортизація - взаємообумовлені категорії обліку. Якщо знос показує, наскільки змінилась вартість основних засобів у результаті їх участі у виробничому процесі, то амортизація - яка вартість включена у собівартість за певний звітний період. Сума зносу завжди визначається в сумі амортизаційних відрахувань.

Порядок нарахування амортизації щодо основних засобів (основних фондів) регулюється двома нормативними документами: положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» та Податковим кодексом України .

Об'єктом амортизації є основні засоби (крім землі).

Амортизація (знос) нараховується протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів, який визначається підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс) і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації.

Фактори, які впливають на визначення строку корисного використання:

- очікуване використання об'єкта з урахуванням його потужності або продуктивності;
- фізичний та моральний знос, що передбачається;
- правові або подібні обмеження використання об'єкта.

Строк корисного використання може переглядатися у разі зміни очікуваних економічних вигод від цього об'єкта.

Амортизація об'єкта основних засобів нараховується, виходячи з нового строку корисного використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання, за одним з методів, наведених на рис. 1.5.

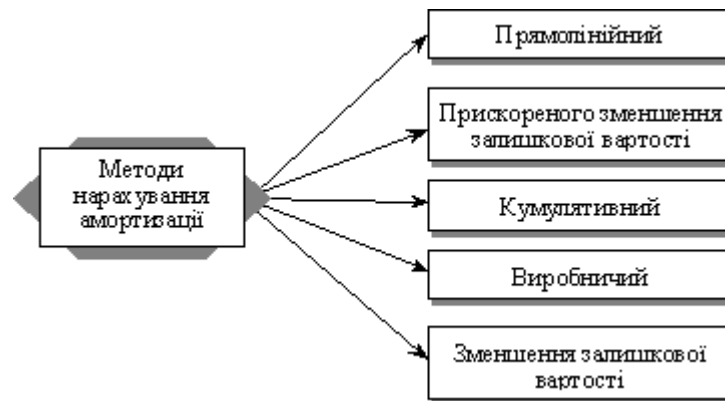

Рис. 1.5 – Методи нарахування амортизації, рекомендовані П(С)БО № 7 [31]

Відповідно до наведених методів нарахування амортизації на рис. 1.5, розглянемо сутність кожного методу:

- прямолінійний метод, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів;

- метод прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації розраховується як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, обчисленої, виходячи із очікуваного строку корисного використання об'єкта основних засобів, яка подвоюється;

- кумулятивним метод, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості об'єкта, який амортизується, та кумулятивного коефіцієнта [7,31]:

$$\text{Кумулятивний коефіцієнт} = \frac{\text{Кількість років, що залишились до кінця очікуваного періоду використання}}{\text{Сума чисел років корисного використання}} \quad (1.1)$$

- виробничий метод, за яким річна сума амортизації визначається як добуток фактичного річного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації [7, 31]:

$$\text{Виробнича ставка амортизації} = \frac{\text{Вартість об'єкта, що амортизується}}{\text{Загальний обсяг продукції, який підприємство очікує виробити даним об'єктом}} \quad (1.2)$$

- метод зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість.

Метод амортизації об'єкта переглядається, якщо змінюються очікувані способи отримання економічних вигод від його використання. Амортизація за новим методом починає нараховуватись, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни методу амортизації.

Нарахування амортизації:

- починається з місяця, наступного за місяцем, в якому об'єкт основних засобів визнано активом;
- припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта з основних засобів;
- призупиняється на період реконструкції, модернізації, добудови (дообладнання) та консервації об'єкта основних засобів.

Витрати від зменшення корисності об'єкта включаються до складу витрат звітного року. Вони накопичуються протягом строку корисного використання і відображаються в балансі у складі зносу основних засобів.

Накопичені за попередні періоди втрати від зменшення корисності об'єкта повністю або частково сторнуються в тому звітному періоді, в якому зникли причини зменшення корисності об'єкта основних засобів.

Зменшення корисності - втрата економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості над сумою очікуваного відшкодування.

Амортизація малоцінних необоротних активів і бібліотечних фондів може нараховуватися у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 % вартості об'єктів, які амортизуються, та решта 50 % вартості - у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом або в першому місяці використання об'єкта 100 % його вартості.

Для розрахунку амортизації основних засобів використовуються наступні первинні документи:

- ОЗ -14 «Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)»;
- ОЗ -15 «Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій)»;
- ОЗ -16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту».

Для накопичення інформації про амортизовану вартість необоротних матеріальних і нематеріальних активів, що підлягають амортизації, Планом рахунків передбачено рахунок 13 «Знос необоротних активів». Для узагальнення інформації про суму зносу тих необоротних активів, облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби» використовується субрахунок 131 «Знос основних засобів».

На субрахунку 131 «Знос основних засобів» узагальнюється інформація про суму зносу тих необоротних активів, облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби». При цьому інформація про суму зносу інвестиційної нерухомості, облік якої ведеться на субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість» за первісною вартістю узагальнюється на субрахунку 135 «Знос інвестиційної нерухомості».

Схематична кореспонденція рахунків за рахунком 131 «Знос основних засобів» наведена на рис.Б.4 Додатку Б.

Типову кореспонденцію рахунків по обліку амортизації основних засобів наведено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Кореспонденція бухгалтерських рахунків по обліку амортизації основних засобів [22]

Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Нарахована амортизація основних засобів:		
- об'єктів виробничого призначення, включаючи об'єкти, узяті у фінансову оренду	23 «Виробництво» 91 «Загальновиробничі витрати»	131 «Знос основних засобів»
- об'єктів, переданих в операційну оренду	949 «Інші витрати операційної діяльності»	131 «Знос основних засобів»
- об'єктів що забезпечують збут продукції	93 «Витрати на збут»	131 «Знос основних засобів»
- об'єктів загальногосподарського призначення	92 «Адміністративні витрати»	131 «Знос основних засобів»
- об'єктів житлово-комунального призначення та соціально-культурного призначення	949 «Інші витрати операційної діяльності»	131 «Знос основних засобів»
- в сумі, пропорційній нарахованій амортизації, по об'єктах основних засобів, отриманих безоплатно, придбаних (створених) за рахунок коштів цільового фонду, визнається дохід	424 «Безоплатно одержані необоротні активи» 69 «Доходи майбутніх періодів»	745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»

Дані обліку про знос основних засобів розкриваються в облікових регістрах та фінансовій звітності:

- у регістрах обліку – Журнали 4 – на основі первинних документів та зведеної документації накопичується інформація по рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»;

- у I розділі Активу форми № 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан) «Необоротні активи», у статті «Основні засоби» – знос;

- у II розділі форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» відображається вся інформація про наявність та рух основних засобів підприємства, сумах нарахованого по ним зносу.

Суми амортизаційних відрахувань знаходять своє відображення при журнально-ордерній формі обліку у журналі-ордері № 5, а при спрощеній формі бухгалтерського обліку у Відомості 4-М (розділ I) та розділах I і II Відомості 5-М.

Облік вибуття основних засобів. Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», вибуття основних засобів регламентовано так: об'єкт ос-

новних засобів виключається з активів (списується з балансу) у разі його вибуття внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом.

Вибуття основних засобів може виникнути в результаті:

- передачі до статутного капіталу інших підприємств;
- обмін на інші активи;
- ліквідації внаслідок стихійного лиха.

Таке вилучення називається ліквідацією основних засобів. Документом на списування основних засобів у всіх випадках вибуття (крім передачі іншим підприємствам) є акт про ліквідацію основних засобів (форма № ОЗ-3). У ньому зазначають причини вибуття, технічний стан, первинну вартість, суму зносу (амортизації), затрати на ліквідацію, найменування і вартість можливих для використання залишків від ліквідації, вартість капітальних ремонтів за час експлуатації, результати ліквідації.

Фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів визначається як різниця між доходом від вибуття і собівартістю (за вирахуванням непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям) і залишковою вартістю основних засобів.

У разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первинна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первинної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта.

Відображення в системі рахунків вибуття основних засобів залежить від характеру вибуття: ліквідація, продаж тощо. На підприємствах вибуття основних засобів (залежно від його причини) у системі рахунків відображається поданими далі записами.

Типову кореспонденцію рахунків по обліку вибуття основних засобів наведено у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 - Кореспонденція бухгалтерських рахунків по обліку вибуття основних засобів [22]

Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Облік реалізації основних засобів		
1. Відображено списання нарахованого зносу при вибутті основних засобів.	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»	10 «Основні засоби»
2. Відображено залишкову вартість об'єкта основних засобів:		
- при їх реалізації	972 «Собівартість реалізованих необоротних активів»	10 «Основні засоби»
- при їх списанні	976 «Списання необоротних активів»	10 «Основні засоби»
- при безповоротному виведенні з ладу об'єкта внаслідок стихійного лиха	991 «Витрати від стихійного лиха»	10 «Основні засоби»
Передача основних засобів в обмін		
1. Списаний знос основних засобів, що передаються в обмін на акції іншого підприємства	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»	10 «Основні засоби»
2. Відображено обмін залишковою вартістю основних засобів на справедливую вартість акцій іншого підприємства	14 «Довгострокові фінансові інвестиції» 35 «Поточні фінансові інвестиції»	10 «Основні засоби»
3. Відображено перевищення справедливої вартості отриманих акцій над залишковою вартістю переданих основних засобів	14 «Довгострокові фінансові інвестиції» 35 «Поточні фінансові інвестиції»	746 «Інші доходи діяльності»
4. Відображено перевищення залишкової вартості переданих основних засобів над вартістю отриманих акцій	977 «Інші витрати діяльності»	10 «Основні засоби»
Облік безоплатної передачі основних засобів		
1. Відображено знос основних засобів, які списуються або передаються безоплатно	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»	10 «Основні засоби»
2. Відображено залишкову вартість основних засобів, які списуються або передаються безоплатно	44 «Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)»	10 «Основні засоби»
3. Відображено заборгованість перед бюджетом за ПДВ від залишкової вартості основних засобів, які списуються або передаються безоплатно	44 «Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)»	64 «Розрахунки за податками й платежами»

Переоцінка основних засобів і відображення її наслідків в обліку. У бухгалтерському обліку за допомогою оцінки визначають вартість об'єктів обліку. Саме вартість дає змогу узагальнити облікову інформацію, порівняти об'єкти обліку, результати господарської діяльності тощо. Без вартості облік неможливий. Тому не випад-

ково одним із критеріїв визнання об'єктів обліку є можливість достовірної оцінки. За допомогою оцінки натуральні й трудові вимірники (характеристики) господарських засобів перераховують у вартісні.

Переоцінка об'єктів основних засобів здійснюється, якщо залишкова вартість їх більш як на 10 % відрізняється від справедливої вартості на дату балансу.

Якщо переоцінка групи основних засобів проведена підприємством, то надалі вона повинна здійснюватись щорічно [7].

$$\text{Переоцінена вартість об'єкта} = \text{Первісна вартість} \times \text{Індекс переоцінки} \quad (1.3.)$$

$$\text{Переоцінена сума зносу} = \frac{\text{Сума зносу, нарахована за час експлуатації}}{\text{Індекс переоцінки}} \quad (1.4.)$$

$$\text{Індекс переоцінки} = \frac{\text{Справедлива вартість об'єкта}}{\text{Залишкова вартість об'єкта}} \quad (1.5.)$$

У разі переоцінки об'єкта основних засобів здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

Сума дооцінки залишкової вартості основних засобів відображається у складі додаткового капіталу. Сума уцінки - у складі витрат звітного періоду.

Якщо під час чергової дооцінки залишкової вартості сума попередніх дооцінок є меншою за суму попередніх уцінок, то перевищення включається до складу доходів звітного періоду з відображенням різниці між сумою останньої дооцінки і вказаним перевищенням у складі іншого додаткового капіталу.

Якщо під час чергової уцінки залишкової вартості сума попередніх дооцінок є більшою за суму попередніх уцінок, то перевищення спрямовується на зменшення іншого додаткового капіталу з включенням різниці між сумою останньої уцінки залишкової вартості об'єктів основних засобів і вказаним перевищенням до витрат звітного періоду.

У разі вибуття об'єктів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта осно-

вних засобів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу.

Інвентаризація основних засобів. Основним нормативним документом, який визначає умови і порядок проведення інвентаризації основних засобів є «Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, розрахунків та інших статей балансу», затверджена наказом Міністерством фінансів України від 02.09.2014 р. №879 [10]. Інвентаризація основних засобів проводиться не раніше 1 жовтня.

До початку інвентаризації слід перевірити:

- наявність і стан реєстрів обліку (карток, книг, описів тощо);
- наявність і стан технічних паспортів та іншої технічної документації;
- наявність документів на основні засоби, що здані чи прийняті установою в оренду, на зберігання, на тимчасове користування. За відсутності документів слід забезпечити їх отримання чи оформлення.

При виявленні розходжень і неточностей у бухгалтерському обліку або технічній документації необхідно до цих документів внести відповідні виправлення й уточнення.

Під час інвентаризації комісія в обов'язковому порядку проводить перевірку відповідності технічної документації, записує в описи повні найменування цих об'єктів та їхні інвентарні номери. У разі відсутності технічної документації про це вказується в описах - у графі «Примітка».

Машини, обладнання та інші об'єкти перевіряються за заводськими номерами і заносяться в описи окремо, із зазначенням інвентарного номера.

Основні засоби записуються в описі під найменуванням відповідно з основним призначенням об'єкта. Присвоєні об'єктам (предметам) основних засобів інвентарні номери не повинні змінюватися.

Оцінка виявлених і не врахованих з моменту проведення останньої інвентаризації об'єктів має бути проведена за дійсною вартістю, а знос слід визначити за справжнім технічним станом об'єктів з оформленням даних оцінки та зносу відповідними актами.

Основні засоби записуються в описі під найменуванням відповідно до основного призначення об'єкта. Об'єкт, що пройшов відновлення, реконструкцію, розширення чи переобладнання, внаслідок чого змінилося його основне призначення, вноситься до опису під найменуванням, що відповідає новому основному призначенню.

У випадках, коли проведені капітальні роботи (надбудова поверхів, прибудова нових приміщень та інше) або часткова ліквідація будівель і споруд (злам окремих конструктивних елементів) не відображені в бухгалтерському обліку, комісія повинна за відповідними документами визначити суму збільшення або зменшення балансової вартості об'єкта і привести в описі дані про проведені зміни. Водночас комісія повинна встановити винних осіб і причини, з яких конструктивні зміни об'єктів не знайшли відображення в обліку.

При виявленні об'єктів (предметів), що не перебувають на обліку, а також об'єктів (предметів) з відсутніми в обліку даними, що їх характеризують, комісія повинна включити до опису відсутні відомості і технічні показники цих об'єктів (предметів).

На основні засоби, які не придатні до експлуатації і не підлягають відновленню, складається окремий опис із зазначенням часу введення в експлуатацію та причин, що призвели ці об'єкти до стану непридатності.

Обов'язково провадиться інвентаризація:

1) будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів - не менше одного разу на три роки;

2) музейних цінностей - відповідно до строків, встановлених Міністерством культури України;

3) бібліотечних фондів - один раз на 5 років;

4) інших основних засобів, малоцінних та швидкозношуваних предметів: у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, місцевих державних адміністраціях, їхніх управліннях (відділах), виконавчих органах місцевих рад не менше одного разу на 2 роки; в інших установах - не менше одного разу на рік.

Обробка результатів інвентаризації полягає у регулюванні розходжень фактичної наявності основних засобів з даними бухгалтерського обліку, встановленими при інвентаризації.

Об'єкти, помилково включені до складу основних засобів, переводяться до складу малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Неправильно використовувані норми амортизації не тягнуть за собою змін облікових даних про розмір зносу за минулі періоди (до 1-го числа місяця, в якому провадиться інвентаризація) і після уточнення слугують для правильного наступного відображення зносу.

Розходження внаслідок використання неправильно визначених коефіцієнтів індексації (переоцінки) основних засобів підлягають відображенню в обліку у встановленому порядку на суму виявленої різниці станом на 1-ше число місяця, в якому провадиться інвентаризація.

Розбіжності внаслідок неправильно проведеної переоцінки основних засобів підлягають відображенню в обліку у встановленому порядку на суму виявленої різниці.

Об'єкти основних засобів, які раніше не були прийняті на облік, оцінюються за відновною вартістю і зараховуються до складу інших доходів від звичайної діяльності.

За результатами інвентаризації бухгалтерія перевіряє інвентаризаційні описи і при виявленні розходжень між даними обліку і фактичною наявністю основних засобів складає порівняльну відомість на об'єкти, що були раніше взяті на облік або були не виявлені.

Не враховані раніше в обліку основні засоби оприбутковуються: Д 10 «Основні засоби» - на справедливую вартість об'єкта; К 719 «Інші доходи від операційної діяльності».

Недостача об'єктів основних засобів за залишковою вартістю списується з кредиту рахунка 10 «Основні засоби» на дебет рахунка 976 «Списання необоротних активів». Сума зносу, нарахована по цих об'єктах, відображається записом по дебету рахунка 131 «Знос основних засобів» і кредиту рахунка 10 «Основні засоби».

Після прийняття рішення керівником (власником) підприємства сума завданих збитків від недостачі (псування) основних засобів відноситься на рахунок винних осіб записом: Д 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків»; К 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

Кореспонденція бухгалтерських рахунків з відображення результатів інвентаризації основних засобів наведено у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 – Кореспонденція бухгалтерських рахунків по інвентаризації основних засобів [22]

Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
1.Оприбутковано виявлені лишки основних засобів	10 «Основні засоби»	746 «Інші доходи діяльності»
2.Виявлені лишки основних засобів віднесено на фінансові результати	746 «Інші доходи діяльності»	793 «Результат іншої діяльності»
3.Списано нестачу основних засобів:		
- на суму зносу	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»	10 «Основні засоби»
- на залишкову вартість	976 «Списання необоротних активів»	10 «Основні засоби»
4.Суму нестачі (залишкову вартість) основних засобів віднесено на фінансові результати	793 «Результат іншої діяльності»	976 «Списання необоротних активів»
5.Нараховано суму до оплати, яка підлягає відшкодуванню матеріально-відповідальною особою	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»	746 «Інші доходи діяльності»
6.Відображено суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету	746 «Інші доходи діяльності»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
7.Різницю між сумою відшкодування і ПДВ віднесено на фінансові результати	746 «Інші доходи діяльності»	793 «Результат іншої діяльності»
8.Сплачено суму відшкодування матеріально-відповідальною особою	30 «Готівка» 31 «Рахунки в банках»	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»

Облік ремонту основних засобів. Раціональне використання основних засобів та підтримання їх у робочому стані вимагає систематичного проведення ремонту. При цьому частково відтворюється ті якості основних засобів, які були втрачені внаслідок експлуатації (фізичний знос).

При плануванні й обліку необхідно забезпечити такі данні, як обсяг ремонтів і їх собівартість, використання коштів на проведення ремонтів, відхилення фактичних

витрат від кошторису. Тільки повна інформація про техніко-економічні показники, що пов'язані з ремонтом, може забезпечити дані про ефективність проведених робіт.

Поняття ремонтів складне і включає ряд робіт, пов'язаних із технічним оглядом і обслуговуванням, виконанням поточного ремонту (усунення дрібних пошкоджень основних засобів, заміна окремих незначних частин, деталей, штукатурні й оздоблювальні роботи), а також капітального ремонту (заміна цілих конструкцій будинків, споруд, вузлів і агрегатів машин тощо).

У складі підприємства відкриваються спеціалізовані ремонтні підрозділи - бригади, цехи. Виконання ремонтів (капітального та поточного) проводиться кількома способами: господарським, підрядним, змішаним.

При господарському способі ремонти виконують силами власних цехів, бригад. При підрядному - їх проводять спеціалізовані ремонтні заводи на основі укладених договорів. Змішаний спосіб передбачає виконання ремонтів одночасно господарським і підрядним способами.

При підрядному способі виконання ремонтних робіт підприємство приймає рахунки підрядних організацій за надані послуги і відносить їх на дебет рахунків: 23 «Виробництво»; 39 «Витрати майбутніх періодів»; 91 «Загально виробничі витрати»; 92 «Адміністративні витрати»; 93 «Витрати на збут»; 94 «Інші витрати операційної діяльності» в кредит рахунків 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». На суму податку на додану вартість складається запис:

Д-т 641 «Розрахунки за податками»

К-т 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

При господарському способі кореспонденція рахунків ремонту основних засобів залежить від організації його проведення. Витрати збирають за дебетом рахунка 23 із визначенням субрахунків ремонтних цехів та кредиту рахунків 131, 132, 201, 203, 205, 207, 22, 23, 63, 65, 66, 91 та інші. Сума закінченого ремонту відноситься на замовників дебет 23, 39, 91, 92, 93, 94 в кредит 23.

Перед складанням річного звіту проводять інвентаризацію забезпечення витрат на виконання ремонтів.

2. СУТНІСТЬ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Завдання та джерела проведення аудиту основних засобів

Метою аудиту основних засобів є встановлення об'єктивної істини щодо достовірності та об'єктивності відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності операцій з обліку основних засобів та доведення цієї істини через висновки до користувачів [9].

При проведенні аудиту основних засобів необхідно вирішити широке коло завдань, що визначаються його метою, основними з яких є:

- встановлення правильності документального оформлення надходження, переміщення, використання та списання необоротних активів;
- перевірка ефективного використання та збереження;
- перевірка правильності нарахування зносу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів;
- підтвердження достовірності відображення в бухгалтерському обліку первісної та ліквідаційної вартості основних засобів, а також результатів їх переоцінки;
- перевірка доцільності проведення ремонту основних засобів та правильності відображення в бухгалтерському обліку зазначених витрат;
- вивчення законності проведення операцій, пов'язаних зі списанням необоротних активів унаслідок непридатності їх до використання та ліквідації;
- підтвердження законності та правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку та звітності операцій із основними засобами

Керуючись нормами МСА, можна визначити наступні аудиторські процедури, які необхідно застосовувати при аудиті основних засобів [30].

Перевірка записів або документів - це аудиторські процедури, які складаються з вивчення записів або документів, як внутрішніх, так і зовнішніх, які зберігаються на паперових, електронних або інших носіях інформації. Перевірка записів або документів надає аудитору докази різного ступеня достовірності в залеж-

ності від їх характеру і джерела, а також, у випадку внутрішніх документів і записів, в залежності від ефективності процедур контролю за їх створенням.

Стосовно ділянки "Аудит операцій з основними засобами", аудитор перевіряє документи з надходження основних засобів на підприємство (наприклад, встановлює правильність визначення первинної вартості шляхом перевірки договорів купівлі-продажу, накладних, супровідних документів та актів прийому-передачі основних засобів тощо), документи з їх руху на підприємстві, ремонту (наприклад, вивчає відомість дефектів, кошторис ремонту тощо), документи зі списання основних засобів (наприклад, акти на списання транспортних засобів, акти на списання основних засобів).

Перевірка матеріальних активів - це аудиторські процедури, які полягають у встановленні фізичної наявності активів. Перевірка матеріальних активів може дати достовірні докази щодо їх існування, але не обов'язково докази прав і зобов'язань або оцінки вартості активів. Перевірка повинна супроводжуватися наглядом і інвентаризацією.

Аудитору необхідно підтвердити наявність основних засобів на певну дату, у той час як за період, який пройшов з моменту складання звітності міг бути рух основних засобів. Тобто аудитор може перевірити фактичну наявність певних видів основних засобів на дату, відмінну від дати, яка підтверджується аудитом звітності. Проте, оскільки основні засоби відносять до необоротних активів, то їх рух на підприємство буде менш інтенсивним, порівняно із оборотними активами.

Спостереження - це аудиторські процедури, які охоплюють спостереження за процесом або процедурою, яка виконується іншими особами. Так, відповідно до частини А МСА 501 "Аудиторські докази: додаткові міркування щодо окремих статей", спостереження аудитора за здійсненням інвентаризації на підприємстві, що перевіряється, дають можливість переконатися в правильності проведення інвентаризації і відображення її результатів в обліку.

Запит - це аудиторські процедури, які полягають в зверненні за інформацією, як фінансовою, так і не фінансовою, до обізнаних осіб суб'єкта господарювання або за його межами. Запити широко застосовуються в ході аудиторської пере-

вірки і часто доповнюють виконання інших аудиторських процедур. Запити можуть бути різного роду: від офіційних письмових запитів до неофіційних усних. Оцінювання відповідей на запити є невід'ємною частиною процесу запиту.

В даному випадку використовувати таку процедуру як запит доцільно, наприклад, при необхідності перевірки достовірності формування первинної вартості придбаних або побудованих підрядним способом об'єктів; при переоцінці проведеної професійними оцінювачами.

Підтвердження - це процес отримання інформації щодо пояснень управлінського персоналу або існуючих умов безпосередньо від третіх осіб. Так, наприклад, підтвердженням є акт звірки сум сплачених підприємством постачальникам основних засобів або підрядників, які виконали будівельні роботи і т.п.

Перерахунок - це аудиторські процедури, які полягають у перевірці арифметичної точності документів або записів. Перерахунок можна виконувати із застосуванням інформаційних технологій, комп'ютеризованих методів аудиту тощо.

Стосовно до даної ділянки аудиту актуальність використання перерахунку полягає в наступному. Можливі математичні помилки при формуванні первинної вартості об'єкта на рахунку 15 "Капітальні інвестиції", при проведенні переоцінки основних засобів, нарахування амортизації, списання та ін. Тому необхідно вибірково провести перерахунок реєстрів синтетичного та аналітичного обліку.

Повторне виконання - це аудиторські процедури, які полягають у незалежному виконанні аудитором процедур або заходів контролю, які спочатку виконувалися як частина системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання, або вручну, або з застосуванням комп'ютеризованих методів аудиту.

Стосовно до ділянки "Аудит операцій з основними засобами" це може бути повторне проведення переоцінки основних засобів. При відсутності автоматизації обліку на підприємстві аудитор може зробити повторне складання головної книги або окремих реєстрів обліку.

Аналітичні процедури - це аудиторські процедури, які складаються з оцінки фінансової інформації шляхом дослідження важливих зв'язків між фінансовими і не фінансовими даними. Аналітичні процедури також охоплюють подальше ви-

вчення певних відхилень і зв'язків, які суперечать іншій релевантній інформації або відрізняються від прогнозованих сум.

Стосовно до даної ділянки аудиту виконання аналітичних процедур необхідно, якщо дата звітності, що підлягає підтвердженню, відрізняється від дати присутності аудитора на підприємстві. Крім того, аудитору необхідно провести порівняння залишків реєстрів з обліку основних засобів і даних фінансової звітності.

При проведенні аудиту основних засобів аудитор користується наступними нормативними документами, які умовно можна розподілити на дві частини:

1. Загальні документи, притаманні всім об'єктам або їх більшості.
2. Документи, де відображаються вимоги саме до визначеної групи об'єктів.

Так, до групи загальних нормативних документів можна віднести:

- Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, інших завдань з надання впевненості та супутніх послуг;
- Господарський кодекс України;
- Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» ;
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» ;
- Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків ;
- Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій ;
- Кодекс етики професійних бухгалтерів;
- Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку;
- НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (щодо звітності, починаючи з 1-го кварталу 2013 р.) ;
- План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій;
- Податковий кодекс України;

– Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку;

– Цивільний кодекс України.

2. Документами, де відображаються вимоги *щодо основних засобів* є:

– НП(С)БО 7 «Основні засоби», затверджений наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27 квітня 2000 р. із змінами і доповненнями;

– Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затверджена наказом Міністерства фінансів України № 69 від 11 серпня 1994 р. із змінами;

– Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку, затверджене наказом міністерства фінансів України № 88 від 24 травня 1995р. із змінами;

– Наказ міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» № 352 від 29.12.95;

– Постанова про «Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей», затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 116 від 22 січня 1996 р. із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів № 1253 (1253-2011-п) від 07 грудня 2011 року;

– Податковий кодекс України, затверджений Верховною Радою України від 2 грудня 2010 року із змінами.

Джерелами інформації для аудиту операцій з необоротними активами є:

1. Наказ про облікову політику підприємства.

2. Первинні документи з обліку необоротних активів.

Акт приймання - передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма № ОЗ-1), який застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, для обліку вводу їх в експлуатацію, за винятком тих випадків, коли введення об'єктів в дію повинно, у відповідності з існуючим законодавством оформлятися в особливому порядку, для оформлення внутріш-

нього переміщення основних засобів із одного цеху (відділу, ділянки) в інший, для оформлення передачі основних засобів зі складу (із запасу) в експлуатацію, а також для виключення із складу основних засобів при передачі іншому підприємству. Купівля-продаж основних засобів здійснюється за допомогою накладних.

Акт приймання - здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (форма № ОЗ-2), який застосовується для оформлення приймання - здачі основних засобів із ремонту, реконструкції та модернізації.

Акт на списання основних засобів (форма № ОЗ-3), який застосовується для оформлення вибуття основних засобів (крім автотранспортних засобів) при повному або частковому їх списанні.

Акт на списання автотранспортних засобів (форма № ОЗ-4), застосовується для оформлення списання автомобіля вантажного чи легкового, причепа чи напівпричепа при їх ліквідації.

Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини (форма № ОЗ-5), який застосовується в будівельно-монтажних організаціях для оформлення передачі, установки та пуску будівельних машин та наступного їх демонтажу і передачі машино-прокатній базі.

Інвентарна картка обліку основних засобів (форма № ОЗ-6), яка застосовується для обліку всіх видів основних засобів, а також для групового обліку однотипних об'єктів основних засобів, що надійшли в експлуатацію в одному календарному місяці та таких, що мають одне і те ж виробничо-господарське призначення, технічну характеристику та вартість.

Опис інвентарних карток по обліку основних засобів (форма № ОЗ-7), який застосовується для реєстрації інвентарних карток обліку основних засобів.

Картка обліку руху основних засобів (форма № ОЗ-8), яка застосовується для обліку руху основних засобів по класифікаційних групах при ручній обробці облікової документації.

Інвентарний список основних засобів (форма № ОЗ-9), який застосовується для пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їх знаходження (експлуатації) по матеріально-відповідальних особах.

Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств) (форма № ОЗ-14), який застосовується промисловим підприємством для визначення суми амортизації основних засобів, що належить до нарахування у звітному місяці.

Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій) (форма № ОЗ-15), який застосовується будівельними організаціями для визначення суми амортизації основних засобів, що належить до нарахування у звітному місяці.

3. Облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку необоротних активів;

4. Акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю;

5. Головна книга

6. Фінансова звітність.

7. Результати опитування й анкетування керівництва підприємства з питань збереження, використання, обліку основних засобів.

8. Документація внутрішнього аудитора з контролю за необоротними активами.

9. Відповіді на запит від постачальників основних засобів або підрядників.

10. Робочі документи та звіт попереднього аудитора.

Із метою якісного проведення аудиту досліджуються документи, що розглядаються на трьох основних групах носіїв інформації:

– фінансовій звітності;

– реєстрах обліку;

– первинних документах.

Відображення об'єктів аудиту основних засобів у звітності у фінансовій звітності наведено в табл. 2.1 [15].

Таблиця 2.1 – Відображення об'єктів аудиту основних засобів у звітності

Назва форми	Код рядка	Назва рядка
форма №1»Баланс (Звіт про фінансовий стан)»	1010	Основні засоби
	1011	первісна вартість
	1012	знос
форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності»	100-180, 190-250,260	Розділ II «Основні засоби

Регістрами аналітичного обліку основних засобів є:

- журнальна форма – Журнал 4, відомості 4.2;
- спрощена форма – Відомість 4-м;

Для більш достовірних результатів аудиту основних засобів характерне використання методів контролю основними з яких є опитування, фактична перевірка, перерахунок, документальна перевірка, вибіркоче дослідження. Вибір методики перевірки залежить від поставлених цілей фінансової звітності.

Документальні прийоми реалізуються через перевірку достовірності визначення первісної вартості постійних активів, їх включення до конкретних груп, здійснення бухгалтерських записів та правильності нарахування зносу.

Фактичний контроль постійних активів полягає у проведенні інвентаризації на підприємстві.

2.2. Порядок проведення аудиту основних засобів підприємства

Перед безпосереднім проведенням аудиту основних засобів аудитору необхідно:

- ознайомитися з обліковою політикою сільськогосподарського підприємства у частині організації обліку необоротних активів за період, що підлягає перевірці, її змінами порівняно з попереднім;
- уточнити дати проведення останньої інвентаризації необоротних активів та її результатів;
- ознайомитися з матеріалами переоцінки необоротних активів за станом на 1 січня та їх відображенням в обліку;

- перевірити наявність наказів (розпоряджень) про створення на сільськогосподарському підприємстві постійно діючої комісії щодо списання необоротних активів, про осіб, відповідальних за зберігання необоротних активів з місцями їх експлуатації, а також з'ясування умов укладених з ними договорів про повну індивідуальну матеріальну відповідальність;
- ознайомитися з договорами на оренду необоротних активів, укладеними з юридичними та фізичними особами;
- перевірити наявність картотеки основних засобів за місцями їх експлуатації у матеріально відповідальних осіб;
- вивчити інформацію (наказів, списку матеріально відповідальних осіб, що звільнилися);
- встановити забезпеченість бухгалтерії підприємства чинними нормативними документами, що визначають правила ведення обліку необоротних активів, зразками міжвідомчих форм уніфікованої документації з обліку цих активів. Така інформація дасть змогу аудиторю на початку перевірки мати загальне уявлення про організацію обліку необоротних активів на сільськогосподарському підприємстві та визначити ті аспекти, що потребують особливої уваги.

Стратегія проведення аудиту основних засобів розробляється виходячи із норм МСА 300 «Планування» [9]. Процес аудиту основних засобів підприємства проводиться в декілька етапів (рис. 2.1).

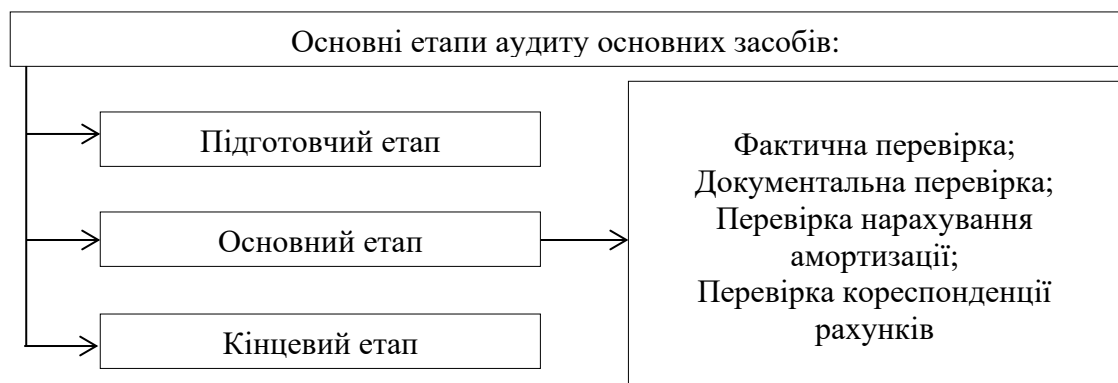

Рис. 2.1 – Основні етапи проведення аудиту основних засобів [20]

На підготовчій стадії аудиту необхідно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства.

З метою оцінки ефективності внутрішнього контролю постійних активів аудитор проводить тестування, тест внутрішнього контролю основних засобів наведена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Тест внутрішнього контролю основних засобів [20]

№	Зміст	Варіанти відповіді			Прим.
		Ні	Так	Інф. відсутня	
1.	Чи зберігаються у бухгалтерії підприємства первинні документи, які є підставою для прийняття до обліку або зняття з обліку об'єктів основних засобів		+		
2.	Чи ведеться аналітичний облік основних засобів за:	+			
	- картками;				
	- книгами;	+			
	- відомостями.		+		
3.	Чи укладені договори повної матеріальної відповідальності за основними засобами		+		
4.	Чи розподілені основних засобів за групами		+		
5.	Чи проводилася інвентаризація основних засобів		+		
6.	Чи проводилася в поточному періоді переоцінка основних засобів	+			
7.	Чи проводилася переоцінка основних засобів у минулому звітному періоді	+			
8.	Чи переглядаються на дату балансу строк експлуатації та метод амортизації на відповідність новим умовам використання активу		+		
9.	Чи були витрати на поліпшення основних засобів		+		
10.	Чи було вибуття основних засобів з причин:		+		
	- Непридатності;				
	- Продажу;	+			
	- Безкоштовної передачі;	+			
	- Внесених до зареєстрованого капіталу інших підприємств.	+			
13.	Чи є основні засоби, які передані під заставу	+			

Аудитор, отримавши завдання на проведення аудиту основних засобів, враховуючі результати оцінки системи внутрішнього контролю, складає план (табл. 2.2) і програму (розширений план) проведення аудиту основних засобів і відповідно до неї розпочинає проводити перевірку.

Таблиця 2.3 - План аудиту основних засобів [27]

№	Заплановані види робіт
1.	Ознайомлення з обліковою політикою підприємства, з'ясування порядку забезпеченості бухгалтерії діючими нормативними документами щодо обліку основних засобів та формами уніфікованої документації
2.	Перевірка правильності оцінки та відображення основних засобів
3.	Перевірка відповідності даних синтетичного та аналітичного обліку основних засобів
4.	Аудит правильності відображення операцій з переміщення основних засобів
5.	З'ясування правильності нарахування амортизації основних засобів згідно встановлених норм
6.	Перевірка правильності відображення й оформлення операцій з проведення ремонту, модернізації та реконструкції основних засобів
7.	Аудит матеріалів переоцінки (індексації) основних засобів та їх відображення в обліку
8.	Перевірка правильності обліку орендованих основних засобів
9.	Аудит правильності відображення вибуття основних засобів
10.	Перевірка документального оформлення договорів про матеріальну відповідальність по збереженню основних засобів та створення постійно діючої комісії по їх списанню
11.	Аудит відповідності даних обліку основних засобів з бухгалтерськими регістрами та фінансовою звітністю

Починається перевірка з оцінки методики та організації обліку необоротних активів, зазначених у Наказі про облікову політику. При цьому, аудитор визначає методичні та організаційні особливості, з'ясовує можливість застосування тих чи інших методик, які можна запропонувати та оцінює такі питання у Наказі про облікову політику:

- оцінку граничної вартості основних засобів, яка свідчить про розмежування основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів;
- особливості аналітичного обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів;
- методи нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів;
- термін корисної експлуатації основних засобів;
- метод нарахування амортизації нематеріальних активів;
- складання звітності матеріально відповідальними особами;
- наявність та використання робочого плану рахунків для обліку основних засобів, інших необоротних матеріальних активів;
- використання типових та створених підприємством первинних документів, регістрів обліку, наявність графіку документообігу тощо;

- вивчення посадової інструкції бухгалтера з обліку основних засобів, а саме — права і обов'язки цієї посадової особи для з'ясування доказів, які можна отримати від цієї посадової особи.

Окремі моменти із Наказу про облікову політику аудитор відображає у своїх робочих документах.

Наступним кроком аудитора є вивчення показників фінансової звітності щодо відображення інформації про наявність та рух основних засобів.

Разом з тим, аудитор проводить тести на відповідність, тобто здійснює опитування посадової особи для визначення тих моментів з обліку основних засобів, на які аудитор повинен звернути максимальну увагу, а за якими завданнями доречно провести перевірку шляхом застосування вибірки. Далі аудитор починає проводити перевірку залишків і оборотів по рахунках, використовуючи процедури по суті, а саме — аудитор здійснює безпосередньо процес перевірки, використовуючи при цьому різні методи і прийоми.

Наступним кроком аудитор починає вивчати окремо особливості бухгалтерського обліку для підтвердження інформації про стан основних засобів та інших необоротних матеріальних активів.

При проведенні аудиту основних засобів, відповідно до програми (розширеного плану), аудитор повинен ознайомитись з нормативно-законодавчими документами та внутрішніми стандартами, які регламентують облік і використання основних засобів на підприємстві.

Після цього також доцільно розглянути наступні питання:

Аудит наявності та руху основних засобів. При вивченні цього питання аудитор повинен виконати ряд наступних аудиторських процедур:

- порівняти статті форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (1011, 1012, 1005) з даними таблиці 1 форми №1 «Примітки до річної фінансової звітності» для з'ясування відповідності даних. Крім того, доцільно цю інформацію порівняти із даними статистичної звітності форма № 2-ОЗ ІНВ (річна) «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції» або форми №11-03 «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)»;

- порівняти дані форми №1 «Баланс (Звіту про фінансовий стан)» з даними Оборотної відомості за синтетичними рахунками для уточнення даних за рахунками 10, 11, 131, 132, 152, 153. При виявленні відхилень аудитор фіксує їх у робочих документах;

- порівняти дані Оборотної відомості за синтетичними рахунками з даними Головної книги, здійснити вивчення операцій про рух основних засобів, а саме — у якому місяці і на яку суму були проведені операції щодо надходження чи вибуття основних засобів. При автоматизації обліку вивчаються записи Оборотної відомості, Головна книга, а також реєстри обліку "Аналіз по рахунку 10", "Аналіз по рахунку 11", "Аналіз по рахунку 13", "Аналіз по рахунку 15" на предмет виявлення господарських операцій з руху основних засобів. Аудитор повинен у робочих документах зафіксувати всі ці господарські операції та перевірити їх суцільним методом, так як вони мають найбільший ризик щодо невірного відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку, неправильного формування первісної вартості та результатів від ліквідації;

- перевірити правильність збереження паспортної та технічної документації на основні засоби, які знаходяться у власності суб'єкта господарювання;

- перевірити результати проведення річної інвентаризації. При цьому, необхідно звернути увагу на те, як проводилась інвентаризація — формально чи фактично, яким чином відображені результати інвентаризації. Якщо аудитор визначає певні невідповідності чи порушення, він фіксує їх у робочих документах;

- перевірити всі договори на придбання чи реалізацію основних засобів, наявність та правильність оформлення під них первинних документів;

- звернути особливу увагу на правильність формування первісної вартості та відображення витрат, пов'язаних з придбанням, а також з ліквідацією основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку;

- перевірити правильність організації аналітичного обліку, з'ясувати, чи закріплені основні засоби за матеріально відповідальними особами, як часто проводиться їх інвентаризація тощо;

- з'ясувати, чи проведено розподіл основних засобів за групами амортизації;

- перевірити, як ведуться інвентарні картки, як часто в них здійснюються записи, чи всі записи щодо проведення ремонтів та нарахованих сум амортизації відображаються у них;

- перевірити всі первинні документи з надходження основних засобів, які підтверджують суму витрат на їх придбання, монтажні роботи (товарно-транспортні накладні, наряди на виконану роботу тощо) та визначають правильність первісної оцінки придбаних основних засобів, своєчасність введення їх в експлуатацію, оформлення Актом приймання-передачі ОЗ-1, віднесення до певної групи за нормами амортизації, а також правильність відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з їх придбанням;

- звернути особливу увагу на операції з надходження основних засобів, а саме — у якості внесків до статутного капіталу (правильність документального оформлення, відсутність податкового кредиту з податку на додану вартість, правильність визначення первісної вартості, відображення на рахунках), у результаті безкоштовного надходження, придбання за операціями фінансового лізингу тощо;

- перевірити доцільність та необхідність ліквідації основних засобів, реалізації основних засобів, правильність документального оформлення, наявність наказів, розпоряджень про ліквідацію основних засобів, експертну оцінку їх вартості у разі необхідності, правильність оформлення актів ліквідації ОЗ-3 та ОЗ-4, правильність відображення витрат, пов'язаних із ліквідацією, наявність цінних відходів і їх вартість, яка відображена у акті, визначення суми зносу, правильність відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку;

- особливу увагу необхідно приділити обліку інших необоротних матеріальних активів відповідно до ПСБО 7 "Основні засоби" та податкового законодавства.

Аудит правильності нарахування амортизації та зносу основних засобів необхідно починати із визначення методів нарахування амортизації основних засобів відповідно до Наказу про облікову політику, правильності віднесення основних засобів до груп, виходячи із норм амортизації, перевірити правильність нарахування амортизації, виходячи з терміну введення об'єктів в експлуатацію та

терміну корисної дії, при цьому необхідно перевірити наявність основних засобів невиробничого призначення.

Шляхом застосування вибірки аудитор перевіряє розрахунки амортизаційних відрахувань, при виявленні помилок усі розрахунки перевіряються суцільним методом. При перевірці нарахування необхідно звернути увагу на те, яким чином здійснюються розрахунок, чи за кожним інвентарним об'єктом, чи в цілому по групах, а також перевірити методику розрахунку відповідно до чинної нормативної бази. Особливо необхідно перевірити правильність нарахування амортизації інших необоротних матеріальних активів.

Аудитор обов'язково повинен перевірити своєчасність відображення суми нарахованої амортизації в інвентарних картках.

При виявленні помилки необхідно повідомити управлінський персонал та керівника аудиторської фірми чи керівника групи.

Аудит основних засобів, переданих в оренду. При здійсненні аудиту основних засобів, переданих у оренду, доцільно перевірити договори та їх умови. Треба пам'ятати, що сума щомісячної орендної плати не повинна бути нижчою від місячної суми амортизації з урахування податку на додану вартість. Необхідно також звернути увагу на відображення вартості переданих в оренду основних засобів. Потрібно також перевірити наявність послуг з оренди, їх вартість, а також з'ясувати чи є основні засоби в суборенді.

Також необхідно перевірити відображення у бухгалтерському обліку витрат за об'єктами, переданими в оперативну оренду, а також правильність відображення в обліку доходів від оренди.

Особливу увагу необхідно звернути на вартість капітальних і поточних ремонтів орендованих основних засобів і відображення цих витрат у бухгалтерському обліку.

Для накопичення інформації аудиторів доцільно використовувати таблиці, у яких відображаються всі викривлення: помилки, розбіжності, зловживання тощо, що дасть більше можливостей для визначення загальної суми викривлень.

У процесі дослідження документів, операцій і записів можливі такі порушення П(С)БО 7 «Основні засоби» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 - Перелік порушень ведення обліку основних засобів [11]

№	Можливі порушення
1.	Включення до первісної вартості основних засобів (у разі придбання їх за кредитні позики) витрат на оплату відсотків за користування кредитом
2.	Неправильне визначення собівартості оборотних активів, товарів, готової продукції у разі зарахування їх до складу основних засобів
3.	Невключення різниці між залишковою та справедливою вартістю переданого об'єкта до складу витрат звітного періоду у разі отримання основних засобів в обмін на подібні активи
4.	Збільшення вартості основних засобів на суму витрат, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані. Включення витрат на модернізацію, модифікацію, дообладнання та реконструкцію до складу витрат підприємства
5.	Проведення переоцінки тільки одного об'єкта основних засобів із групи. Відсутність відомостей про зміну первісної вартості та суми зносу основних засобів в регістрах аналітичного обліку.
6.	Нарахування амортизації основних засобів: <ul style="list-style-type: none"> – під час їхнього перебування на реконструкції, модернізації, в добудові, дообладнанні та консервації; – щоквартально; – з дати надходження основних засобів на підприємство; – після дати вибуття основного засобу; – протягом календарного року (підприємствами з сезонним виробництвом)
7.	Невиправдана зміна строку корисного використання (експлуатації) основного засобу
8.	Безпідставне зменшення корисності основних засобів Організація й методика аудиту нематеріальних активів

Для накопичення інформації аудиторів доцільно використовувати таблиці, у яких відображаються всі викривлення: помилки, розбіжності, зловживання тощо, що надасть більше можливостей для визначення загальної суми викривлень.

За результатами перевірки складається аудиторський висновок.

3. СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.1 . Характеристика організації обліку на підприємстві

Організація бухгалтерського обліку у ТОВ «Дружба СВК» здійснюється відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових документів з бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку ТОВ «Дружба СВК»:

- самостійно обирає форму організації бухгалтерського обліку;
- визначає облікову політику підприємства;
- розробляє систему та форму управлінського обліку, звітності та контролю господарських операцій, визначає право робітників на підписання документів;
- затверджує правила документнообігу, також технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків та реєстрів аналітичного обліку.

ТОВ «Дружба СВК» самостійно формує облікову політику: обирає принципи, методи та процедури обліку таким чином, щоб достовірно відобразити фінансовий стан і результати діяльності підприємства, забезпечити зіставність показників фінансових звітів.

Облікова політика являє собою сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються для складання і подання фінансової звітності. Основна мета - забезпечити одержання достовірної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, результати діяльності, які необхідні для користувачів фінансової звітності з метою прийняття відповідних рішень.

Документальне оформлення облікової політики ТОВ «Дружба СВК» здійснюється у вигляді наказу про облікову політику підприємства, який після затвердження набуває статусу юридичного документу. Наказ про облікову політику являється основним внутрішнім документом, яким регулюється організація облікового процесу на підприємстві та є обов'язковим для виконання всіма працівниками.

Згідно з ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на підприємстві створена бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером.

У ТОВ «Дружба СВК» використовується централізована форма організації бухгалтерського обліку (рис.3.1). Центральна бухгалтерія являє собою структурний підрозділ підприємства, який здійснює повний цикл облікового процесу в межах діяльності господарювання. В такому разі поділ облікових функцій відбувається в межах бухгалтерської служби.

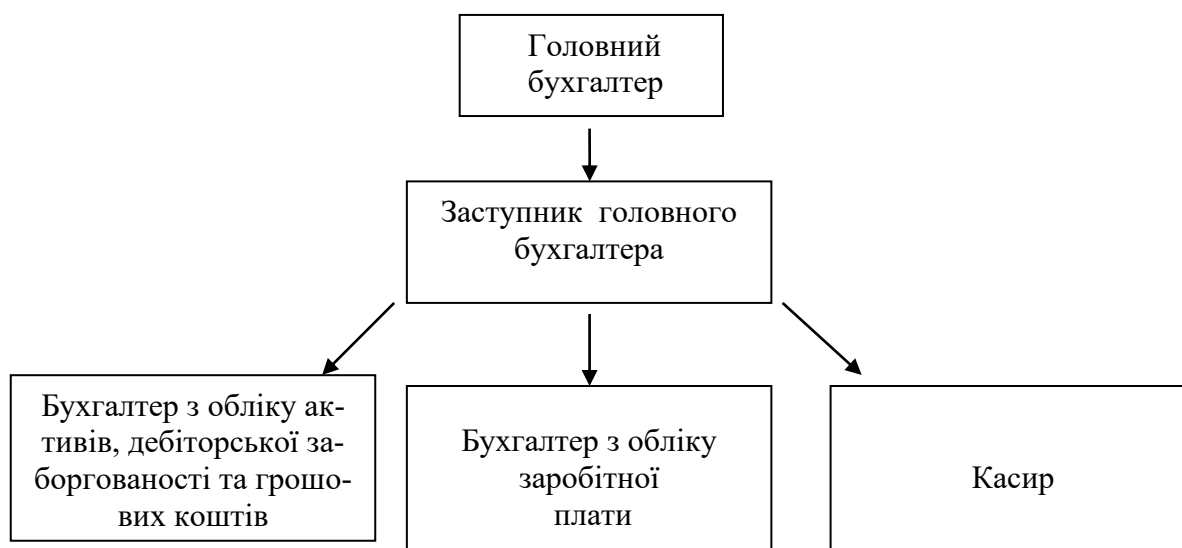

Рис. 3.1 - Структура бухгалтерської служби ТОВ «Дружба СВК»

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку й забезпечення реєстрації фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження опрацьованих документів, регістрів й звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник даного підприємства.

Головний бухгалтер ТОВ «Дружба СВК»:

- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад ведення бухгалтерського обліку, складання та подання у встановлені строки фінансової звітності;

- організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;

- бере участь в оформленні відповідних матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі і псування активів підприємства.

Штат бухгалтерії ТОВ «Дружба СВК» складається з головного бухгалтера Узунової І.Д., заступника головного бухгалтера Влаєва С.С., а також 2 бухгалтерів, кожен з яких відповідає за свою частку роботи згідно посадової інструкції та касира (табл.3.1).

Таблиця 3.1 – Склад бухгалтерії та зміст службових обов'язків бухгалтерів ОВ «Дружба СВК»

Посада	Скорочений зміст службових обов'язків
Головний бухгалтер	Загальне керування обліком та звітністю. Організовує контроль та ревізію. Перевіряє та підписує первинну та річну бухгалтерську документацію. Облік розрахунків з постачальниками послуг. Облік валютних операцій та розрахунків по податкам та платежам.
Заступник головного бухгалтера	Здійснює контроль за роботою з ведення бухгалтерського обліку зобов'язань і господарських операцій (реалізація послуг, розрахунків з постачальниками та замовниками за надані послуги, рух грошових коштів на валютних і гривневих рахунках). Веде оперативний облік надходжень і платежів грошових коштів, здійснювати обов'язковий продаж частини валютної виручки, розміщує вільні грошові кошти на банківських депозитних внесках, складає щомісячні оперативні дані про рух грошових коштів за транзитним і поточними рахунками підприємства. Бере участь у розробці та здійсненні заходів, спрямованих на дотримання фінансової дисципліни та раціональне використання ресурсів.
Бухгалтер з обліку активів, дебіторської заборгованості та грошових коштів	Веде облік матеріалів на підприємстві. Складає оборотні відомості за матеріальними рахунками 20,26 та ін. Веде облік за рахунками 10, 11, 12,13, 15, 22. Нараховує амортизацію нематеріальних активів. Веде облік розрахунків з покупцями. Веде облік за рахунками 361, 362. Веде облік матеріалів за субрахунками рахунку 20 та виробництва за рахунками 23, 25, 26 . Веде облік грошових коштів за рахунками 301,311,333.
Бухгалтер з обліку заробітної плати	Здійснює прийом, аналіз і контроль табелів обліку робочого часу і готує їх до лічильної обробки. Приймає і контролює правильність оформлення листків про тимчасову непрацездатність, довідок з догляду за хворими та інших документів, що підтверджують право на відсутність працівника на роботі, готує їх до лічильної обробки, а також для складання встановленої бухгалтерської звітності. Здійснює нарахування заробітних плат працівникам підприємства, здійснює контроль за витрачанням фонду оплати праці. Здійснює реєстрацію бухгалтерських проводок та їх рознесення.
Касир	Здійснює операції, пов'язані з прийманням та видаванням готівкових грошових коштів через касу підприємства, зберігає всі прийняті цінності. Одержує в установах банку готівку, здійснює записи в касовій книзі операцій одержання і видавання готівки за кожним прибутковим касовим ордером і видатковим документом в день їх надходження або видавання. Підписує прибуткові касові ордери та видаткові документи відразу після одержання або видавання по них готівки, а на доданих до них документах ставить штамп «Сплачено».

Бухгалтерський облік ґрунтується на первинній інформації. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що власник даного підприємства несе відповідальність за організацію обліку на ТОВ «Дружба СВК» таким чином, щоб всі господарські операції, які відбуваються в межах господарсько-фінансової діяльності підприємства були задокументовані.

Первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, є основою для відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій.

Організація первинного бухгалтерського обліку на ТОВ «Дружба СВК» передбачає наступні кроки:

1. Забезпечення належної системи документообігу. Для збереження первинних документів існує належна систему документообігу, яка дозволяє забезпечити правильність та повноту обліку фінансових операцій.

2. Формування первинних документів. Забезпечується правильність та точність обліку формування первинних документів у відповідності з вимогами законодавства.

3. Реєстрація первинних документів. Після отримання первинних документів зареєструється та надається номер, що дозволить подальший контроль за їх рухом.

4. Ведення журналів первинного обліку. Для забезпечення належного контролю та обліку фінансових операцій, ведуться журнали первинного обліку.

Мета складання первинних документів – зафіксувати факт господарської операції на підприємстві. Первинні документи у ТОВ «Дружба СВК» складаються в електронному вигляді або на папері.

Первинні документи ТОВ «Дружба СВК» складаються на бланках типових і спеціалізованих форм, затверджених відповідним органом державної влади.

Водночас не всі первинні документи мають типові форми, затверджені законодавчими нормами. У такому разі підприємства самостійно мають право ро-

зробити форму первинного документа. Головна вимога - форма повинна містити всі обов'язкові реквізити.

Для контролю та впорядкування обробки даних на підставі первинних документів складають зведені облікові документи.

Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

Відповідно чинному законодавству підприємство самостійно визначає форму обліку, про що зазначається в Наказі про облікову політику. На ТОВ «Дружба СВК» використовують автоматизовану форму ведення бухгалтерського обліку (рис.3.2). При цьому синтетичними та аналітичними обліковими реєстрами є машинограми.

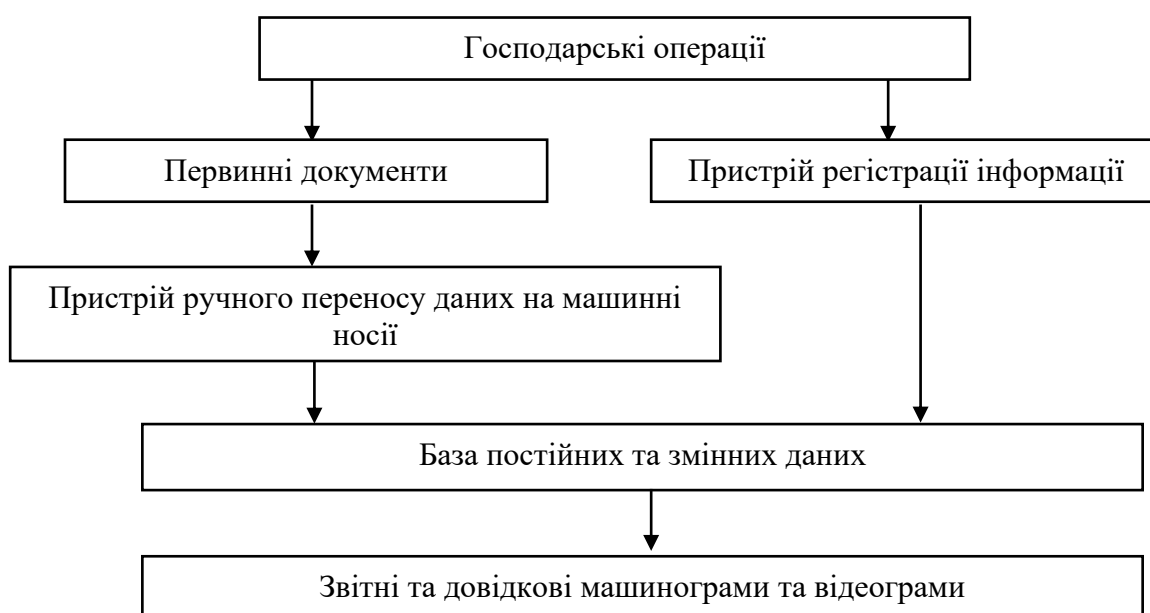

Рис. 3.2 – Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку, яка використовується у ТОВ «Дружба СВК»

На підставі даних бухгалтерського обліку складається фінансова звітність. Фінансову звітність підписує керівник та головний бухгалтер ТОВ «Дружба СВК».

Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Річна фінансова звітність ТОВ «Дружба СВК» складається з п'яти форм(табл..3.2).

Таблиця 3.2 – Форми фінансової звітності та їх характеристика

Форми звітності	Характеристика
№ 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»	Фінансовий стан підприємства, склад активів, зобов'язань і власного капіталу
№ 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»	Доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства
№ 3 «Звіт про рух грошових коштів»	Надходження та витрати грошових коштів
№ 4 «Звіт про власний капітал»	Зміни власного капіталу підприємства
№ 5 «Примітки до річної звітності»	Доповнюють інформацію наведену в фінансових звітах

Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. При цьому проміжна звітність складається щоквартально зростаючим підсумком з початку звітного року в складі Балансу та Звіту про фінансові результати. Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду.

Річну звітність подають не пізніше 20 лютого, наступного за звітним роком. Рух документів на підприємстві від моменту їх складання (або отримання від інших підприємств та організацій), періоду обробки та до передачі в архів становить документообіг.

Головний бухгалтер даного підприємства розробляє графік документообігу. Графік регламентує строки складання, подання, обробки первинних документів, визначає перелік таких документів та час їх обробки, перелік посадових осіб, відповідальних за складання документу, порядок передачі цих документів по інстанціям для обробки, строк надходження документів до бухгалтерії, порядок проходження та обробки документів в бухгалтерії до складання фінансової звітності, строк передачі документів в архів.

Графік складається в двох примірниках: перший передається структурному підрозділу, інший - зберігається у головного бухгалтера. Графік документо-

обігу складається в цілому за обліковою ділянкою. Контроль за дотримання графіка документообігу на підприємстві здійснюється головним бухгалтером.

3.2. Облік основних засобів у ТОВ «Дружба СВК»

Облік надходження основних засобів. Надходження об'єктів основних засобів на ТОВ «Дружба СВК» здійснюється шляхом їх придбання за грошові кошти та створення власними силами.

При надходженні основних засобів всі витрати на їх придбання (створення), які включаються до первісної вартості, акумулюються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», що має субрахунки відповідні до діючого плану рахунків. На дебеті рахунку відображається збільшення витрат на придбання (створення) основних засобів, а за кредитом – списання, ввід основних засобів в експлуатацію.

Придбанні (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Первісна вартість основних засобів - історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання або створення необоротних активів.

Придбані за грошові кошти об'єкти основних засобів зараховують на баланс ТОВ «Дружба СВК» за первісною вартістю, яка включає:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємством);
- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;
- витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;

- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою.

На кожний прийнятий в експлуатацію об'єкт основних засобів комісією, призначеною наказом керівника підприємства, складається акт приймання-передачі основних засобів, в якому указується первісна вартість об'єкта, коротка технічна характеристика, місце експлуатації.

Кожному об'єкту основних засобів присвоюється інвентарний номер, який наноситься на сам об'єкт основних засобів та в подальшому проставляється в усіх документах, якими оформлюється рух даного об'єкта. Інвентарний номер, який присвоюється об'єкту основних засобів, зберігається за даним об'єктом протягом усього періоду його експлуатації на даному підприємстві.

В бухгалтерському обліку придбання насосного агрегату у ТОВ «Дружба СВК» відображено за допомогою наступних записів у вигляді табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Кореспонденція рахунків з обліку придбання об'єкту основних засобів у ТОВ «Дружба СВК»

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1. Відображення вартості оприбуткованого насосного агрегату за договором постачання	152	631	5950,8,
2. Відображення суми податкового кредиту з ПДВ	641	631	1190,16
3. Відображена сплата постачальнику за насосний агрегат	631	311	7140,96
4. Відображені витрати, пов'язані з доставкою агрегату на склад	152	377	400,0
5. Визначений податковий кредит з ПДВ	641	377	80,0
6. Насосний агрегат переданий зі складу на монтаж	152	205	5950,8
7. Відображена вартість монтажних робіт, виконаних підрядником	152	631	550,6
8. Визначений податковий кредит з ПДВ	641	631	110,12
9. Проведена оплата рахунку підрядника за монтажні роботи	631	311	660,72
10. Відображено введення в експлуатацію насосного агрегату	104	152	6901,4

Так, покупка насосного агрегату оформляється прибутковим орденом, накладною, а також податковою накладною, вимогою. При цьому складається Акт

прийому- передачі основних засобів, який після оформлення передається до бухгалтерії, підписується бухгалтером та затверджується керівником.

При створенні основних засобів господарським способом первісна вартість складається з прямих матеріальних витрат, витрат на оплату праці, накладних витрат, вартості послуг підрядних організацій та інших витрат, які включають до первісної вартості об'єкта основних засобів.

Всі витрати по створенню об'єкта основних засобів збираються на рахунок 151 «Капітальне будівництво», а після вводу об'єкта в експлуатацію і складання акта (форма № ОЗ-1), списують на рахунки обліку основних засобів аналогічно обліку основних засобів, придбаних за грошові кошти.

Облік ремонту основних засобів. Після надходження основних засобів підприємство несе витрати, пов'язані з їх утриманням та експлуатацією. Відображення таких витрат в бухгалтерському обліку залежить від їх впливу на майбутні економічні вигоди.

Витрати на утримання та експлуатацію основних засобів у ТОВ «Дружба СВК» спрямовані на: поліпшення стану об'єкта основних засобів для продовження строку корисної експлуатації та (або) підвищення продуктивності нормативних показників його функціонування, підтримання об'єкта в робочому стані для збереження або відновлення майбутніх економічних вигід, що очікуються.

Витрати на ремонт, технічне обслуговування основних засобів, інші заходи з підтримання основних засобів в робочому стані на ТОВ «Дружба СВК», внаслідок яких підтримуються на запланованому рівні майбутні економічні вигоди, початково очікуємих від використання об'єкту основних засобів, включаються до складу витрат того періоду, в якому вони були здійснені.

Кореспонденція рахунків з обліку ремонту об'єкта основних засобів, який виконується підрядним способом наведена в табл.3.4.

Таблиця 3.4 – Кореспонденція рахунків з обліку ремонту об'єкта основних засобів, який виконується підрядним способом на ТОВ «Дружба СВК»

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1.Перерахована передплата за послуги по ремонту автомобіля	371	311	1746
2.Право на податковий кредит з ПДВ	641	644	291
3. Відображені витрати по проведеному ремонту автомобіля	93	631	1455
4.Списання суми раніше відображеного податкового кредиту з ПДВ	644	63	291
5.Відображен залік заборгованостей	631	371	1746
6.Відображення списання суми витрат на фінансовий результат	791	93	1455

Інформація про результати проведеного ремонту вантажного автомобіля, який використовується для доставки продукції, відображають в Акті прийому – здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів. Акт складається в двох примірниках (перший примірник залишається на даному підприємстві, а другий примірник передається підприємству, що здійснило ремонт автомобіля).

Облік амортизації основних засобів. Порядок амортизації основних засобів в бухгалтерському обліку регулюється П(С)БО 7 «Основні засоби».

Об'єктом амортизації є вартість основних засобів (крім вартості землі та незавершених капітальних інвестицій).

З метою бухгалтерського обліку під амортизацією основних засобів розуміють систематичний розподіл вартості необоротних активів, яка амортизується на протязі строку їх корисного використання (експлуатації).

Вартість основних засобів, яка підлягає амортизації, визначається як різниця між собівартістю об'єкта та його ліквідаційною вартістю. Під ліквідаційною вартістю розуміють суму, яку підприємство очікує отримати від реалізації або ліквідації об'єкта після закінчення строку його корисного використання, за вирахуванням очікуваних витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією) об'єкта.

Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється даним підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс).

Нарахування амортизації основних засобів провадиться щомісячно.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, в якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання.

Нарахування амортизації припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта основних засобів та переведу його на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію.

Суму нарахованої амортизації ТОВ «Дружба СВК» відображає як збільшення суми витрат підприємства та зносу основних засобів.

Для накопичення інформації про амортизацію об'єктів основних засобів на ТОВ «Дружба СВК» використовують субрахунок 131 «Знос основних засобів».

Метод амортизації основних засобів обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу використання активу та фіксується в наказі про облікову політику підприємства.

Для нарахування амортизації по об'єктам основних засобів на ТОВ «Дружба СВК» використовується прямолінійний метод нарахування амортизації.

За прямолінійним методом вартість об'єкта, який амортизується, рівномірно списується (розподіляється) протягом строку його служби. При цьому річна норма і річна сума амортизації залишаються постійними на весь строк корисної служби об'єкта, накопичена амортизація збільшується, а балансова вартість об'єкта основних засобів зменшується.

Річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів за формулою 3.1.

$$A = V_a / T, \quad (3.1)$$

де A – сума амортизаційних відрахувань, грн.;

V_a – вартість об'єкта, яка амортизується, грн.;

T – очікуваний строк використання об'єкта.

Місячну суму амортизації з застосуванням прямолінійного методу визначають шляхом ділення річної суми амортизації на 12.

Прямолінійний метод характеризується простотою розрахунку, рівномірністю розподілу суми амортизації між обліковими періодами, однак він не враховує моральний знос основних засобів, вартість їх виробничої потужності в різні роки експлуатації та необхідність збільшення витрат на ремонт в останні роки використання основних засобів.

Для нарахування амортизації на даному підприємстві використовують первинні документи форм ОЗ-14 «Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)» та ОЗ-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту», дані яких слугують обґрунтуванням для відображення в обліку суми нарахованої амортизації та зносу основних засобів.

Сума нарахованої амортизації включається до витрат тих ділянок виробництва (обігу), де знаходяться в експлуатації основні засоби.

Облік вибуття основних засобів. У ТОВ «Дружба СВК» вибуття об'єктів основних засобів відбувається шляхом їх ліквідації (не відповідність критеріям визнання активом).

Якщо за будь-яких причин основний засіб не відповідає критеріям активу, то приймається рішення про його списання. Основний засіб перестає відповідати визначенню активу, якщо об'єкт повністю втрачає початкові якості внаслідок відбувшися подій або морального зносу, та відновлення характеристик якого не представляється можливим або доцільним.

Для ліквідації основних засобів та документального оформлення списання таких основних засобів наказом керівника створюється постійно діюча комісія.

До її складу входять: головний інженер або заступник керівника підприємства начальник відповідного структурного підрозділу, головний бухгалтер та його заступник, особа, на яку покладена відповідальність за зберігання основних засобів. Комісія проводить огляд відповідного об'єкта, що підлягає списанню.

ню, використовуючи при цьому необхідну документацію та дані бухгалтерського обліку, встановлює непридатність до відновлення та подальшого використання, конкретні причини списання об'єкта.

Різниця між первісною вартістю об'єкта основних засобів та нарахованою раніше амортизацією списується на витрати звітного періоду, в якому відбулося прийняття такого рішення.

Результат від ліквідації основних засобів відображають у звіті про фінансові результати у складі доходів та витрат від діяльності.

Кореспонденція рахунків з обліку вибуття об'єкту основних засобів наведена в табл. 3.5

Таблиця 3.5 – Кореспонденція рахунків з обліку вибуття об'єкту основних засобів у ТОВ «Дружба СВК»

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1. Списано знос основних засобів	131	10	10253,8
2. Списано залишкову вартість основних засобів	976	10	2050,76
3. Відображено витрати, пов'язані з ліквідацією	976	63	180,3
4. Оприбутковано матеріали від ліквідації основних засобів	201	746	650,5
5. У кінці звітного періоду списано на фінансовий результат:			
- доходи	746	793	650,5
- витрати	793	976	2231,06

За результатами проведених заходів комісія складає Акт списання основних засобів в двох примірниках, який підписується членами комісії та головним бухгалтером й затверджується керівником даного підприємства. Акт на списання складається з двох частин. В першій вказують технічний стан об'єкта, інвентарний номер, час вводу в експлуатацію, балансову та залишкову вартість, причини ліквідації, в другій частині вказують розрахунки результатів від ліквідації. Другу частину заповнюють після затвердження акту. Після складання комісією акту та його затвердження проводиться розборка насосного агрегату. При ліквідації всі матеріальні цінності оприбутковуються на складі за накладною, яка додається до акту про ліквідацію об'єкта.

Інвентаризація об'єктів основних засобів на даному підприємстві проводиться відповідно до Інструкції з інвентаризації основних засобів та нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та розрахунків.

Інвентаризацію основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів на підприємстві проводять 1 раз на рік, перед складанням річного звіту.

Мета інвентаризації – виявити фактичну наявність та якісний стан основних засобів підприємства, перевірити наявність технічної документації, уточнити дані бухгалтерського обліку, забезпечити контроль за зберіганням майна.

Інвентаризацію основних засобів проводить комісія, яка призначена наказом керівника підприємства, до якої входить головний механік, головний енергетик та помічник технічного директора. Очолює комісію головний механік. Інвентаризація проводиться в присутності матеріально відповідальної особи. Результати інвентаризації записуються в «Інвентаризаційний опис основних засобів» форма № инв-1, із зазначенням: порядкового номера об'єкта основних засобів; повної назви об'єкта; інвентарного, заводського номера, також номера паспорту; року випуску; дати введення в експлуатацію. По закінченню інвентаризації опис підписують члени комісії та матеріально відповідальна особа. Один примірник опису передається в бухгалтерію, другий залишається у матеріально відповідальної особи. На підставі даного інвентаризаційного опису в бухгалтерії складається Акт контрольної перевірки інвентаризації цінностей.

У ТОВ «Дружба СВК» проводилась інвентаризація основних засобів станом на 1 жовтня 2022 року, за результатами якої відхилень між фактичним та документальним обліком не було виявлено.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В даній кваліфікаційній роботі були розглянуті питання обліку та аудиту основних засобів у ТОВ «Дружба СВК».

У першому розділі кваліфікаційної роботи було розглянуто економічну сутність основних засобів на підприємстві: поняття та класифікація основних засобів, наведена нормативно - правова база їх обліку, документальне оформлення, рахунки з обліку основних засобів та їх типова кореспонденція, відображення інформація про основні засоби у формах фінансової звітності.

В другому розділі розглянуті питання сутності аудиту основних засобів підприємства: завдання, об'єкти та джерела інформації для проведення аудиту основних засобів, наведені нормативні документи з аудиту та розглянуто порядок проведення аудиту основних засобів підприємства, наведено перелік порушень ведення обліку основних засобів.

У третьому розділі були розглянуті питання стану бухгалтерського обліку та обліку основних засобів у ТОВ «Дружба СВК». Організація бухгалтерського обліку основних засобів та їх контролю на підприємстві в цілому відповідає вимогам НП(С)БО та закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність». Облік ведеться бухгалтерією за допомогою автоматизованої форми обліку, а також застосовування для обробки інформації наступні програми: MS Word, MS Excel).

Бухгалтерський облік основних засобів у ТОВ «Дружба СВК» ведеться відповідно до П(С) БО 7 «Основні засоби» . Облік основних засобів ведеться по інвентарних об'єктах. Кожному об'єкту основних засобів привласнюється інвентарний номер. Інвентарний номер зберігається за об'єктом основних засобів упродовж усього періоду експлуатації.

У ТОВ «Дружба СВК» основні засоби надходить шляхом придбання за плату у постачальника. В разі надходження об'єкту основних засобів на підприємство складається «Акт приймання-передачі об'єктів основного засобу». Акт складається комісією, сформованою на підставі керівника підприємства. На основі акту

відкривається інвентарну картку, де основному засобу присвоюється інвентарний номер. Після заповнення інвентарні картки на підприємстві реєструють в Описі інвентарних карток з обліку основних засобів.

Витрати на придбання або виготовлення основних засобів накопичується по дебету рахунку 15 «Капітальні інвестиції» і при введенні в експлуатацію об'єкта основних засобів списуються на дебет рахунку 10 «Основні засоби».

Підприємство проводить нарахування амортизації основних засобів (крім малоцінних необоротних матеріальних активів та бібліотечних фондів) із застосуванням прямолінійного методу. Нарахування амортизації відбувається на підставі відомості розрахунку амортизації. Для нарахування амортизації в бухгалтерії підприємства використовується рахунок 131 «Знос основних засобів».

Вибуття основних засобів у ТОВ «Дружба СВК» може відбуватися внаслідок: продажу за грошові кошти та ліквідації.

Списують основні засоби на підставі таких документів: «Акт на списання основних засобів» (ф. ОЗ-3); «Акт на списання автотранспортних засобів» (ф. ОЗ-4).

Фактичний контроль основних засобів полягає у проведенні інвентаризації на підприємстві. Остання інвентаризація основних засобів у ТОВ «Дружба СВК» проводилась 1 жовтня 2022 року, за результатами якої відхилень між документальним та фактичним обліком основних засобів не було.

На підставі проведених досліджень підприємству можна запропонувати наступні заходи щодо покращення використання основних засобів:

- затвердити положення про облік основних засобів, в якому будуть відображені всі об'єкти основних засобів;
- необхідно поліпшувати і проводити періодично ремонти для підтримання основних засобів в робочому стані;
- створити посаду внутрішнього аудитора, який буде контролювати все операції з основними засобами;
- проводити своєчасне оновлення програмного забезпечення бухгалтерського обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України №2258-VIII від 21.12.2017 р.: за станом на 04.03.2020 р. / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 15.02.2023 р.)
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України (зі змінами та доповненнями) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.02.2023)
3. Податковий кодекс України (зі змінами та доповненнями) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.02.2023)
4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом М-ва фінансів України від 30.11. 1999 № 291 (зі змінами та доповненнями).URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення: 25.02. 2023)
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України: затв. наказом М-ва фінансів України від 30.11. 1991 № 291 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 25.02.2023)
6. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 від 28.02.2013р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 17.02.2023)
7. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 від 27 квітня 2000 р. № 273 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-7-osnovni/> (дата звернення: 10.02.2023).

8. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку № 356 від 29.01.2000 р. (зі змінами та доповненнями): веб-сайт.URL: <http://www.ligazakon.ua>. (дата звернення: 21.02.2023)

9. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. Частина II. 2019. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%202\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%202(1).pdf) (дата звернення: 21.02.2023)

10. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. наказом Мінфіну від 02.09.2014 р. №879 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 10.03.2022). Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 р. (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.02.2023)

11. Аудит: методика і організація: навч. посібник / Н. І. Гордієнко та ін. 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 319с.

12. Бутинець Ф.Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». 2-те вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута» 2012. 544с.

13. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. 6-те вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута» 2015. 756 с.

14. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: підручник / Загородній А.Г. та ін., Нац. ун-т «Львів. Політехніка». 3-тє вид., доопрац. і допов. Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2012. 340 с.

15. Виноградова О.М., Жидеева Л.І. Аудит: навч. посібник. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 653 с.

16. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: практичний посібник. К.: Лібра, 2011. 840 с.

17. Дмитренко І.М. Аудит за міжнародними стандартами: навч.-практ. посіб. Горлівка: ПП «Видавництво Ліхтар», 2010. 268 с.
18. Должанський М.І. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: навч. посібник. Л.: Львівський банківський інститут НБУ, 2013. 494 с.
19. Коблянська І.О. Фінансовий облік: навч. посіб. К.: Знання. 2009. 473 с.
20. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: підручник. Київ: Каравелла, 2012. 544 с.
21. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: навч. посібн. К. : Центр навчальної літератури, 2016. 556 с.
22. Лишиленко О.В. Бухгалтерський фінансовий облік: навч.посібник . Київ: Центр навчальної літератури, 2014. 528 с.
23. Малюга Н.М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: Теорія, практика, перспективи. Житомир: ЖІТІ, 2015. 384 с.
24. Нашкерська Т.В. Фінансовий облік: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2015. 303 с.
25. Нестеренко Ж.К. Бухгалтерський облік промислових підприємств: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2013. 311 с.
26. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках.
URL : <http://slv.com.ua/bookz/3/124.html> (дата звернення:10.04.2023)
27. Остапенко К. Методика аудиту операцій з основними засобами.
URL:<https://core.ac.uk/download/pdf/141489401.pdf> (дата звернення:10.04.2023)
28. Пантелійчук Л., Жданова Л., Буданова Т. Інвентаризація в запитаннях і відповідях // Бухгалтерський облік і аудит. 2015. №11. С. 14-17.
29. Стемковська І.В., Герчанівська С.В. Теоретичні підходи до трактування економічної суті основних засобів // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Випуск 3 (08). С.344-349
30. Утенкова К.О. Аудит основних засобів підприємств апв в контексті вимог міжнародних стандартів аудиту. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/audit->

osnovnih-zasobiv-pidpriemstv-apv-v-konteksti-vimog-mizhnarodnih-standativ-audit.html (дата звернення:10.04.2023)

31. Пушкар М.С Фінансовий облік: підручник. Тернопіль: Карт-бланш, 2012. 628 с.

32. Сопко В. Бухгалтерський облік : навч. посібн. для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищ. навч. закл. Тернопіль : Астон, 2012. 496 с.

33. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський і фінансовий облік на підприємствах України: підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. 6-те вид. К.: А. С. К., 2011. 734 с.

34. Фінансовий облік на підприємствах України [Електронний ресурс].
URL : <http://readbookz.com/book/6/233.html> (дата звернення:10.04.2023)

37. <http://buhgalter911.com/>

38. <http://zakon.rada.gov.ua>

39. <http://ligazakon.ua>.

40. <http://nbuv.gov.ua>